

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาศักยภาพ
ทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

โดย ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพิณีจ และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อ
กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมือง
ชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

โดย

ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ มหาวิทยาลัยพะเยา
ดร.กรรณิกา พิมลศรี มหาวิทยาลัยพะเยา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

ดร.ประกอบศิริ

ภักดีพินิจ

ดร.กรรณิกา

พิมลศรี

1. บทนำ

เมืองชายแดนภูซาง หรือ ชุมชนบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ โดยได้มีการจัดตั้งเป็น หมู่บ้านและตำบลขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์นับแต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านฮวกกลุ่มแรก ณ ที่แห่งนี้ เรียกชื่อว่า “ทุ่งโป่ง” นายพรานหนัก ลินมา ได้มาตั้งบ้านอยู่ที่ริมโป่งเป็นคนแรก คำว่า โป่ง เป็นที่ดินราบดินเค็มไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมีเนื้อที่ราบกว้างประมาณ 1 ไร่เศษ บริเวณโป่งนั้นจะมีน้ำซึมออกมาเป็นหลุม เป็นบ่อเล็กๆ มีรสเค็ม ดินปนแร่หรือทราย ผงสัตว์ต่างๆชอบมาดูด มากิน เช่น กวาง เก้ง หมูป่า ไก่ป่า และฝูงนกต่างๆ รอบๆโป่ง จะเป็นป่าไม้นานาชนิด ทั้งไม้เนื้อแข็ง ไม้เนื้ออ่อน และไม้ชนิดต่างๆ ในบริเวณนั้นมี กอไม้ชนิดหนึ่งที่โดดเด่นแตกต่างจากไม้อื่น คือ ไม้รวก หรือชาวบ้านเรียกว่า ไม้ฮวก(ไม้รวก) นายพรานหนัก ลินมา จึงได้นำเอาชื่อไม้ฮวกมาเป็นชื่อบ้าน เรียกกันต่อๆมาว่า “บ้านฮวก”

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หรือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่แวดล้อมชุมชน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูซาง น้ำตกอุ้น น้ำตกโป่งผา ภูชี้ฟ้า ถ้ำน้ำลอด พระธาตุภูซาง นอกจากนี้ด้วยที่ตั้งของชุมชนติดต่อกับ สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้จังหวัดพะเยา มีเมืองชายแดนภูซางหรือบ้านฮวกแห่งนี้ เป็นจุดผ่อนปรนหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี โดยมีเขตแดนติดกับประเทศลาว และสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางทางการค้าการท่องเที่ยวระหว่างไทย สู่ลาวผ่านไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามได้ รวมทั้งการเชื่อมโยงวัฒนธรรมของผู้คน โดยมีการติดต่อไปมาหาสู่มาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งสามารถสัมผัสได้จาก ตลาดนัดชายแดน และงานตักบาตรสองแผ่นดิน ที่ผู้คนทั้งสองประเทศร่วมใจกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ด้วยจุดเด่นเหล่านี้ทำให้ ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยเฉพาะ ผู้ว่าราชการจังหวัด(นายเชิดศักดิ์ ชุศรี) ในขณะนั้น จึงมีนโยบายและสร้างความร่วมมือกันที่จะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นไปตามทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษา สืบหาข้อมูลทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวชายแดน การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อันมีกระบวนการศึกษา สืบหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบขององค์กรชุมชนและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองชายแดนแห่งนี้มีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และนโยบายภาครัฐในทุกระดับ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

3. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่บ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง

4. ขอบเขตในการดำเนินโครงการ

- 1) สืบค้นและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) สำรวจพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าขายแดน
- 4) เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา
- 5) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 6) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 7) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 8) หาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 9) การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 10) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน

5. ผลที่ได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

- 1) ได้ข้อมูลพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าขายแดน
- 2) ได้ทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน
- 3) ได้เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน
- 4) ได้แนวทางทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อการพิจารณาทิศทางการดำเนินงานพัฒนาต่อไปในอนาคต

6. ผลการศึกษา

6.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน

ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง และพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ได้พิจารณาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตโดยมีแผนงานรองรับจากอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือน้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ พระธาตุภูซาง เฮินไถลื้อ งานตักบาตรสองแผ่นดิน งานตานข้าวใหม่ งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน งานเลี้ยงผีด่าน งานเลี้ยงผีตองขวาน งานบนข้าวจำ งานตานก้วยสลาภ ส่วนการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว

6.2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มากับกลุ่มครอบครัว ทั้งนี้ยังพบข้อสังเกตขณะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านฮวกนั้นมีกลุ่มที่สนใจในแนวทำบุญประกอบกับการได้ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยมีจำนวนมากถึงสิบคณะด้วยกัน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญในการทำการตลาดต่อไป เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็น เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่การเดินทางมาเยือนจะมีเป้าหมายหลักคือ การได้ไปท่องเที่ยวภูซัฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวบ้านฮวก น้ำตกภูซางจัดอยู่ในโปรแกรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต การศึกษาด้านแรงจูงใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนออกเดินทางนั้น พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจด้านการได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติและได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่นในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนสองแผ่นดิน การจำหน่ายของป่า ของพื้นเมือง

ของแปลกที่หายากในเมืองใหญ่ 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน ผู้คนในชุมชนบ้านฮวก และพื้นที่ใกล้เคียงยังคงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับผู้มาเยือนด้วยความจริงใจ สร้างความประทับใจต่อผู้ที่ได้มาสัมผัสอย่างยิ่ง 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชนนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เกิดความประทับใจแล้วนำประชาสัมพันธ์กันปากต่อปาก โดยเฉพาะในสังคมออนไลน์ที่นิยมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ 5) งานตากบาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว พบว่า ผู้มาเยือนมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรม การบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการชมทิวทัศน์ การถ่ายภาพ ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก เที่ยวชมน้ำตก แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์ เดินป่าระยะไกล เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ปิกนิก/ประกอบอาหาร ขี่จักรยานเสือภูเขา ส่องดูสัตว์ ดูนก เที่ยวชมถ้ำ เที่ยวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลูและการดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์ ในส่วนบริการอื่นๆในอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า การบริการที่นักท่องเที่ยวต้องการหรือให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ด้านบ้านพัก รองลงมาได้แก่ การนัดแนะโปรแกรม / สเปา นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล) ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง และบริการอื่นๆ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ต

ในส่วนของบ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก การนัดแนะโปรแกรม เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การพักค้างคืนเรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง ส่วนบริการอื่นๆในชุมชนบ้านฮวกที่นักท่องเที่ยวต้องการในระดับมาก คือ นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบสปป.ลาว ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟสด ในด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับมากคือ งานตากบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)

ด้านการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองคอบ สปป.ลาว ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ

สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไซบู่รี การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว และการไป
เยือน เมืองหลวงพระบาง

6.3 ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก
ทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก

1.1) ด้านที่พัก พบว่ามีที่พักที่เป็นให้บริการในรูปแบบของโฮมสเตย์ จำนวน 8
หลังและที่พักในรูปแบบรีสอร์ท จำนวน 1 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน

1.2) ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวกสามารถรองรับ
นักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน

2) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง

2.1) ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน

2.2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว
ที่เข้าไปเยี่ยมชมได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน

2.3) พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น
522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน

2.4) พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150
คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน

2.5) พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน

2.6) ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217
คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน

2.7) ที่พักนักท่องเที่ยวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน

2.8) ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน

2.9) ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ จะสามารถ
รองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน

6.4 การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของ

ชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยหาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำ และสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชนซึ่งผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม หรือประชาชนเป็นผู้คัดเลือก โดยสรุปเครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวกได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก
- 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ
 - 3.1) กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร
 - 3.2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก
 - 3.3) กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง
 - 3.4) กลุ่มคมนาคมขนส่ง (บริการรถสองแถว รถปิกอัพ รถจักรยานเช่า ล้อเกวียน)
 - 3.5) กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว
 - 3.6) กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (หมอมือ นวดแผนโบราณ)
- 4) กลุ่มการต้อนรับของชุมชน
- 5) กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์

โดยสรุปแล้ว ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเครือข่ายทางการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมานั้น ได้เน้นการพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก โดยมีการร่วมศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันเพื่อนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากที่สุด จากการดำเนินการพบว่า คณะกรรมการฯ ระดับชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

ในด้านทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำครอบครัวทุกหลังคาเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 324 หลังคาเรือน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 293 ชุด ซึ่งถือเป็นร้อยละ 90.43 ดำเนินการในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 ผลจากการดำเนินงานวิจัยสรุปเป็นสามประเด็นหลัก คือ

1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก ในภาพรวมทั้งหมด จัดอยู่ในระดับที่ดี เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านพบว่า การมีส่วนร่วมที่จัดอยู่ในระดับที่ดีนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมาตามลำดับคือ การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบการดำเนินการโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ การมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุง ตกแต่งคุ้มบ้าน และการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ

2) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ชุมชนให้ความสำคัญและต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือ การเข้าจรรย์านชมหมู่บ้านมีพิพิธภัณฑ์มีชีวิต หรือ การเปิดบ้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว ถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) การวางแผนโบราณ การชมและเรียนรู้การทอผ้า และการพัฒนาที่พักบ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น การพาเที่ยวหน้าตกโปงผา การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง ด้านบริการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก พบว่า ชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง พบว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการจัดงานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม) รองลงมาคือ งานของดีเมืองภูซาง และงานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังเมืองคอบ สปป.ลาว นั้น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว รองลงมาตามลำดับคือ การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว) การเยี่ยมชมภูชี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไชยบุรี และชมงานบุญประเพณี ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว

ในด้านทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมภายในด้านทัศนคติของชุมชนโดยผู้วิจัยได้นำดัชนีวัดความสุขมาเป็นกรอบในการศึกษาโดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ซึ่งคณะผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชนควรมีผลต่อความสุขของคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาด้านการ

ท่องเที่ยว จัดอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าชุมชนยังคงมีความสุขต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เมื่อจำแนกทัศนคติในแต่ละด้านพบว่า ระดับคะแนนที่อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่

- 1) มีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน
- 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
- 3) การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) ดีขึ้น
- 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน
- 5) ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวก และอำเภอภูซางต่อไป
- 6) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
- 7) รู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา

6.5 การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนบ้านฮวก อันประกอบด้วยประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภาครัฐ และคณะกรรมการในอดีตและปัจจุบัน มีความคิดเห็นว่า เมืองชายแดนบ้านฮวกควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

6.5.1) กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซาง สามารถจำแนกเป็นประเด็นกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่น ชัดเจน

แผนงานที่ 1	เมืองแห่งความสงบสุข ประตูดสู่อารยธรรมอินโดจีน
แผนงานที่ 2	เมืองแห่งมหัศจรรย์ธรรมชาติงาม จุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(wellness tourism)
แผนงานที่ 3	การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเลาะเลียบบตะเข็บล้านนาตะวันออก
แผนงานที่ 4	ภูซางแหล่งวัฒนธรรมแห่งชนชาติสองแผ่นดิน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมความเข้มแข็งและศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่
- แผนงานที่ 2 การสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวในทุกระดับ
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมในผลิตภัณฑ์ การบริการและการรองรับนักท่องเที่ยวของภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว
- แผนงานที่ 4 การพัฒนามาตรฐาน ควบคุมและตรวจสอบการบริการ

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เช่น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการตลาดอย่างจริงจัง
- แผนงานที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของเมืองภูซาง: เมืองแห่งความสุข ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน

กลยุทธ์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมให้งานด้านการท่องเที่ยวได้รับการบรรจุเอาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวสองแผ่นดินกับประเทศเพื่อนบ้าน(ลาว)
- แผนงานที่ 4 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง ระบบความปลอดภัยและระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมป้องกันมลภาวะในพื้นที่
- แผนงานที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 6 ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น

6.5.2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

ในการดำเนินการประชาคมชุมชนขั้นตอนสุดท้ายได้นำเสนอผลความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง และกลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ต่อประชาคมนำผลการประชาคมเสนอต่อที่ประชุมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ประชาคมส่วนใหญ่มีความต้องการในทิศทาง ดังนี้

1.1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางต้องพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสร้างมลพิษจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารจัดการต้องอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.2) การดำเนินการท่องเที่ยวควรให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มวางแผนและดำเนินการด้วยตนเอง โดยภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนควรเป็นผู้ชี้แนะหรือให้คำปรึกษา มากกว่าการเข้ามาสั่งการให้ปฏิบัติแล้วออกจากชุมชนไป

1.3) การดำเนินงานด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมอบให้กับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการในงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่าบุคคลภายนอกชุมชน

1.4) ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำการวิธีการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชุมชนเชื่อมโยงอื่น

1.5) พัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกยังอยู่ในระดับผลกระทบน้อย

1.6) การดำเนินงานของภาครัฐในการเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นผลชัดเจนและทำด้วยความจริงใจ

1.7) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ทักษะการทอผ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

2.1) การส่งเสริมการตลาดควรทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น กลุ่มถ่ายรูป กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2) เน้นการส่งเสริมการตลาดเชิงรุก โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2.3) การสร้างภาพลักษณ์ของเมืองแห่งความสุข: ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน

3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพของชุมชน อาทิ

3.1) ถนนปลอดฝุ่น ทางเชื่อมระหว่างวัดบ้านฮวกไปยังตลาดชายแดนบ้านฮวก

3.2) ทางระบายน้ำบริเวณตอนใต้ของชุมชน

3.3) แสงไฟส่องสว่างในชุมชน

3.4) ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะบริเวณตลาดชายแดน

3.5) การพัฒนาโครงการถนนคนเดินในชุมชน

7. สรุป

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ พระธาตุภูซาง เหมินไทลื้อ งานตักบาตรสองแผ่นดิน งานตานข้าวใหม่ งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน งานเลี้ยงผีตาน งานเลี้ยงผีตองบ้าน งานบนข้าวจำ งานตานก๋วยสลาก ส่วนการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มาอยู่กับกลุ่มครอบครัว เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน ผู้คนในชุมชนบ้านฮวกและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน 5) งานตัก

บาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก ด้านที่พัก พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวก สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน ด้านขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางสามารถรองรับได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150 คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และ รถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน ที่พักนักท่องเที่ยวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน และ ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน

ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร กลุ่มผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจการการแสดง กลุ่มคมนาคมขนส่ง กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มการต้อนรับของชุมชน กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งมดจัดอยู่ในระดับที่ดี

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น พบว่ามี 4 กลยุทธ์ คือ 1) การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่นชัดเจน 2) การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก 3) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก 4) การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง พบว่ามี 3 แนวทางหลักในการพัฒนา คือ 1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นประเพณีและวิถีชีวิตของคนบ้านฮวก และการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว ส่วนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวพบว่า ลักษณะการเดินทางมากับกลุ่มครอบครัว การเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่ทำให้รู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือน คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน 5) งานตักบาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พบว่า ด้านที่พักในบ้านฮวก รองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในบ้านฮวก รองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2,214 คน/วัน เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 165 คน/วัน พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3,654 คน/วัน พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูชมดาวรองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,350 คน/วัน พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผารองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,080 คน/วัน ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน ที่พักในอุทยานรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน หอสุขภาพบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะ

สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3,567 คน/วัน ห้องอาบน้ำ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 432 คน/วัน ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,391 คน/วัน

ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร กลุ่มผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง กลุ่มคมนาคมขนส่ง กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) กลุ่มการต้อนรับของชุมชน 5) กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งหมดจัดอยู่ในระดับที่ดี

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น พบว่ามี 4 กลยุทธ์ คือ 1) การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่นชัดเจน 2) การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก 3) การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก 4) การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง พบว่ามี 3 แนวทางหลักในการพัฒนา คือ 1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

คำสำคัญ: เมืองชายแดนภูซาง ขีดความสามารถในการรองรับได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The objectives of the investigation on tourism potential to define sustainable tourism development guidelines for the frontier city of Phusang were 1) to investigate and collect tourism data on nature, arts and culture, traditions and lifestyles, and tourism activities of the frontier city; 2) to examine behavior and needs of tourists toward the tourism development; 3) to study physical tourism capacities and facilities; 4) to create a community network for tourism development and community empowerment; and 5) to specify tourism development guidelines with community participation.

It is found from the investigation that the important attractions included Phusang Waterfall, a nature study trail, Huay Pong Pha Waterfall, and Phu Chom Dao viewpoint area. Cultural tourism resources were mainly local traditions and lifestyles of Ban Huak villagers. The frontier city attractions included the Thai-Lao Market and traveling in Laos. Regarding tourist behavior, it is found that they came with their families and visiting the frontier city was a part of their itineraries. Words of mouth and the internet were the media that tourists knew about the city. The attractions drawing tourists to visit the city included the Thai-Lao Market, rural lifestyles, hospitality of the hosts, Ban Huak Homestay and community way of life, the Thai-Lao Merit Making and visiting the neighboring country, and local handicraft, textiles and souvenirs.

In terms of tourism capacities and facilities, it is found that the Ban Huak Homestay could maximally accommodate 44 tourists/day. Restaurants at Ban Huak Village could maximally accommodate 888 tourists/day. The Phusang Waterfall could accommodate 2,214 tourists/day. The nature study trail could accommodate 165 tourists/day. The picnic area could accommodate 3,654 tourists/day. The Phu Chom Dao viewpoint area could accommodate 1,350 tourists/day. The Huay Pong Pha Waterfall could accommodate 1,080 tourists/day. The parking lot could accommodate 357 cars, 217 coaches and 1,813 motorcycles per day. Accommodation in the Phusang National Park could accommodate 2,411 tourists/day. The toilets in the national park would accommodate 3,567 tourists/day. The shower rooms could accommodate 432 tourists/day and the restaurants in the national park could accommodate 1,391 tourists per day.

Regarding the creation of a community network for tourism development and community empowerment, a board of committee was established, consisting of the following divisions: 1) the Ban Huak tourism network management committee; 2) a tourist attraction management group; 3) tourism services groups which were divided into a homestay group, restaurants, a souvenir production group, a performance and guide group, a transportation group, a Laos travel group, and a health tourism group; 4) a community welcome group; and 5) a public relations and marketing development group. Overall, community participation in developing tourism activities was at the high level.

In defining tourism development guidelines with community participation, it is found that there were four strategies. They included distinctly developing strengths of tourism resources, proactively developing tourism and service business sectors, proactively promoting tourism marketing, and changing the internal tourism management system. As for the tourism development guidelines, it is found that there were three major guidelines. They included tourism management, tourism marketing promotion, and physical development of the community.

Keywords: Phusang frontier city, carrying capacities, community participation

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	i
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 แผนการดำเนินการวิจัย	1-2
1.4 การดำเนินงานของงานวิจัย	1-3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	1-4
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ	1-4
1.7 การถ่ายทอดผลงานไปสู่ผู้ใช้	1-4
บทที่ 2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2-1
2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา	2-1
2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	2-4
2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	2-15
2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน	2-19
2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	2-22
บทที่ 3 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว	3-1
3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน	3-1
3.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	3-4
3.3 ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน	3-9
3.4 ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว	3-20
3.5 ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	3-24

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	4-1
4.1 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก	4-1
4.2 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง	4-4
บทที่ 5 เครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน	5-1
5.1 เครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก	5-1
5.2 ทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก	5-28
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	6-1
6.1 ผลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน	6-1
6.2 ผลจากการระดมสมองเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา	6-17
6.3 ผลจากการประชุมชมชุมชนและประชุมระดับจังหวัด	6-36
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	7-1
7.1 ผลการวิจัย	7-1
7.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	7-9

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	3-2
ตารางที่ 3.2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	3-6
ตาราง 3.3 ร้อยละและค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของ นักท่องเที่ยว	3-8
ตารางที่ 3.4 แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมท่องเที่ยวและบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดน3-22 ภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่นักท่องเที่ยวต้องการและให้ความสำคัญ	
ตารางที่ 4.1 รายละเอียดบ้านพักนักท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านฮวก	4-1
ตารางที่ 4.2 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านที่พักในชุมชนบ้านฮวก	4-2
ตารางที่ 4.3 รายละเอียดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวก	4-3
ตารางที่ 4.4 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก	4-3
ตารางที่ 4.5 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกภูซาง	4-5
ตารางที่ 4.6 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณ เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง	4-7
ตารางที่ 4.7 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิก	4-8
ตารางที่ 4.8 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิกภูมดาว	4-9
ตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตก4-11 ห้วยโป่งผา	
ตารางที่ 4.10 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผา	4-12
ตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ลานจอดรถ	4-13
ตารางที่ 4.14 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พัคนักท่องเที่ยว	4-16
ตารางที่ 4.15 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พัคนักท่องเที่ยว	4-18

สารบัญตาราง(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 4.16 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก	4-20
ตาราง 5.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก	5-29
ตาราง 5.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน	5-31
ตาราง 5.3 ทศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง	5-34
ตาราง 6.1 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	6-19
ตาราง 6.2 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยว	6-22

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

เมืองชายแดนภูซาง หรือ ชุมชนบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ โดยได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและตำบลขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์นับแต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านฮวกกลุ่มแรก ณ ที่แห่งนี้ เรียกชื่อว่า “ทุ่งโป่ง” นายพรานหนัก ลินมา ได้มาตั้งบ้านอยู่ที่ริมโป่งเป็นคนแรก คำว่า โป่ง เป็นที่ดินราบดินเค็มไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมีเนื้อที่ราบกว้างประมาณ 1 ไร่เศษ บริเวณโป่งนั้นจะมีน้ำซึมออกมาเป็นหลุม เป็นบ่อเล็กๆ มีรสเค็ม ดินปนแร่หรือทราย ผุ้งสัตว์ต่างๆชอบมาดูด มากิน เช่น กวาง เก้ง หมูป่า ไก่ป่า และผุ้งนกต่างๆ รอบๆโป่ง จะเป็นป่าไม้นานาชนิด ทั้งไม้เนื้อแข็ง ไม้เนื้ออ่อน และไม้ชนิดต่างๆ ในบริเวณนั้นมีกอไผ่ชนิดหนึ่งที่โดดเด่นแตกต่างจากไผ่อื่น คือ ไผ่รวก หรือชาวบ้านเรียกว่า ไผ่ฮวก(ไผ่รวก) นายพรานหนัก ลินมา จึงได้นำเอาชื่อไผ่ฮวกมาเป็นชื่อบ้าน เรียกกันต่อมาว่า “บ้านฮวก”

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หรือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่แวดล้อมชุมชน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูซาง น้ำตกอุ้น น้ำตกโป่งผา ภูชี้ฟ้า ถ้ำน้ำลอด พระธาตุภูซาง นอกจากนี้ด้วยที่ตั้งของชุมชนติดต่อกับ สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้จังหวัดพะเยา มีเมืองชายแดนภูซางหรือบ้านฮวกแห่งนี้ เป็นจุดผ่อนปรนหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี โดยมีเขตแดนติดกับประเทศลาว และสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางการค้าการท่องเที่ยวระหว่างไทย สู่ลาวผ่านไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามได้ รวมทั้งการเชื่อมโยงวัฒนธรรมของผู้คน โดยมีการติดต่อไปมาหาสู่มาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งสามารถสัมผัสได้จาก ตลาดนัดชายแดน และงานตักบาตรสองแผ่นดินที่ผู้คนทั้งสองประเทศร่วมใจกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ด้วยจุดเด่นเหล่านี้ทำให้ ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยเฉพาะ ผู้ว่าราชการจังหวัด(นายเชิดศักดิ์ ชูศรี) ในขณะนั้น จึงมีนโยบายและสร้างความร่วมมือกันที่จะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นเป็นไปตามทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน โดยมี

การศึกษา สํารวจ ข้อมูลทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวชายแดน การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อันมีกระบวนการศึกษา สํารวจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบขององค์กร ชุมชนและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองชายแดนแห่งนี้มีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และนโยบายภาครัฐในทุกระดับ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

3. แผนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในพื้นที่ศึกษาและพัฒนาเมืองชายแดนภูซาง (บ้านฮวก) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในทุกภาคส่วน กระบวนการวิจัยและพัฒนาประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้

- 1) สืบค้นและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อำเภอภูซางและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปแบบของเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ รายงานการศึกษาและอื่น ๆ เช่น ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ การบริหารจัดการ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการท่องเที่ยว เป็นต้น
- 2) สํารวจพื้นที่และสถานที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 4) เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา
- 5) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

- 6) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 7) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 8) หาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 9) การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 10) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่บ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง

ขอบเขตเวลา

เริ่มตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2553 – 31 ธันวาคม 2553

4. การดำเนินงานของงานวิจัย

- 1) สำรวจพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 3) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 6) หาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 7) การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 8) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

- 1) พื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าขายแดน
- 3) พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 6) เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 7) ข้อคิดเห็นเพื่อการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 8) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

- 1) ได้ข้อมูลพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าขายแดน
- 2) ได้ทราบสถิติ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน
- 3) ได้เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน
- 4) ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อการพิจารณาทิศทางการดำเนินงานพัฒนาต่อไปในอนาคต

7. การถ่ายทอดผลงานไปสู่ผู้ใช้

- 1) งานวิจัยนี้จะถูกจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ และห้องสมุดของสถาบันการศึกษาในจังหวัดพะเยา
- 2) งานวิจัยนี้จะถูกเผยแพร่โดยผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลที่จะทำให้ชุมชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากร องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

บทที่ 2

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา พบว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้ คือ

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

บ้านฮวก หมู่บ้านหนึ่งในอำเภอภูซางจังหวัดพะเยาที่มีชายแดนติดประเทศลาว แต่เดิมนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ การเกษตร การหากินกับป่า แลกเปลี่ยนค้าขายกับชาวลาว ต่อมาในช่วงสู้รบกับคอมมิวนิสต์ จุดเริ่มต้นการพัฒนามาจาก พลโทประหยัด รอดโพธิทอง ที่เล็งเห็นความสำคัญบ้านฮวกในแง่หมู่บ้านยุทธศาสตร์ “เฝ้ามองเห็นบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เฝ้ามาประเมินให้นักวิชาการมาคำนวณทุกสิ่งทุกอย่าง บ้านฮวกเป็นหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ มีความรู้รักสามัคคี” เสียงบอกเล่าจากพ่อหลวงตุ้ย

ทางแม่ทัพภาคที่สามได้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน บ้านฮวกจึงเติบโตขึ้นในฐานะที่เป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ทางการทหาร และเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพของเมืองชายแดน ถนนหนทางได้เข้าสู่บ้านฮวก วิชาการการเพาะเลี้ยงปลา (ประมงน้ำผ่าน) คุณภาพชีวิตของชาวบ้านฮวกเริ่มดีขึ้น

ในขณะที่วิถีชีวิตแบบเกือกลก็ยังคงอยู่ พ่อหลวงดูยแล้วว่า “เมื่อก่อนที่บ้านฮวกจะมีน้ำไหลผ่านสองข้างทาง ชาวบ้านแทบทุกหลังคาจะมีบ่อปลาเลี้ยงกัน ซึ่งเรียกว่าประมงน้ำผ่าน ตอนเช้าจะเห็นแม่บ้านออกมากวาดถนนตั้งแต่หัวสะพานที่ป่าช้า ขึ้นมาไปถึงลานต้นโพ ซึ่งเคลื่อนไปด้วยมูลของวัว และควายที่ชาวบ้านเลี้ยงกันไว้ ซึ่งทำกันตั้งแต่ พ.ศ. 2525 – 2531

เมื่อทางกองทัพเข้ามาส่งเสริม และช่วงเวลาแห่งการต่อสู้ทางแนวคิดผ่านพ้นไป บ้านฮวกได้เจริญเติบโตไปเป็นเมืองที่มีวิถีการค้าขายระหว่างชายแดนมากขึ้น ผู้คนจากสองฝั่งประเทศเริ่มไปมาหาสู่กันในตลาดช่องผ่านเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “ก๊วกหก” หรือ ช่องก๊วกหก ด้วยลักษณะเส้นทางที่ขนาบด้วยทิวเขาเป็นช่องทางเลี้ยวลด ไปมาระหว่างสองประเทศ ช่องก๊วกหก นี้เป็นจุดแลกเปลี่ยนซื้อขาย สินค้าของป่า อาหาร สมุนไพร ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สวยงาม เช่น ผ้าทอ ไม่นานนักการผสมผสานวัฒนธรรมก็ดำเนินเกิดขึ้นด้วยตัวของมันเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า กว่าครึ่งหมู่บ้านที่มีการแต่งงานกันระหว่างคนไทยคนลาว

จำนวนคนเดินทางเข้าออกผ่านทาง ช่องก๊วกหก มีแต่จะค่อย ๆ เพิ่ม และเพิ่มมากขึ้นด้วยการค้าขาย และเดินทางเยี่ยมญาติพี่น้อง เขยสะใภ้ ในทุกวันที่ 10, 20, 30 ของทุกเดือน

อีกมุมมองในอดีตเมื่อครั้งยังไม่มีจุดผ่อนปรนชายแดนไทยลาวนั้น ในวันที่ทางทหารไทย - ลาว ผ่อนผันให้เข้ามาในบ้านฮวกได้ วันนั้นจะเป็นวันที่อบอุ่น มวลแห่งมิตรภาพและความคิดถึงจะครอบคลุมหมู่บ้าน จำนวนชาวลาวที่เข้ามาค้าขายและเยี่ยมเยียนกว่าสองพันคน บ้านหลังใดที่มีเขยมีสะใภ้เป็นชาวลาว จะมีเครื่องนอนมากเป็นพิเศษ ต่างชนกันมาตากแดดรอปูตอนรับญาติมิตรพี่น้องของตน ลายผ้าชิ้นพริ้วไหว โอบกอดสายสัมพันธ์ไทยลาวสานสัมพันธ์สองประเพณีวัฒนธรรมต่างเกือกลซึ่งกันและกัน ในการประติสัมพันธ์ของสองสังคมเล็ก ๆ และมูลค่าทางเศรษฐกิจก็เพิ่มพูน “สินค้าจำเป็นจำพวก น้ำมันก๊าด ปลาเค็มเกลือ มีเท่าไรก็ขายหมด มาสองพัน ก็จะต้องหิ้วกลับไปทั้งสองพัน” คำบอกเล่าจากคุณแม่ร้านค้กดา บอกถึงภาพในอดีตของบ้านฮวก

แม้ปัจจุบัน การมีจุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวกนั้นจะมีผลให้คนลาวหลังไหลไปยังเมืองเชียงคำ การค้าขายที่บ้านฮวกจึงซบเซาลง โดยไม่ต้องมีร้านสะดวกซื้อเปิด หรือห้างขายปลีกข้ามชาติมาตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้าน พื้นที่จากเดิมที่ให้เข้ามาได้แค่บ้านฮวก ตอนนี้อยู่ไปถึงเมืองเชียงคำตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัด ส่งผลให้ร้านค้าปลีกในบ้านฮวกกิจการซบเซาลงอย่างมาก บางร้านแม่ค้าแก่ตัวลงเข้าป่าหาผักมาขายไม่ได้ จำต้องกู้เงินธนาคารหมู่บ้านมาเป็นทุนค้าขาย หมุนรอบไปเดือนต่อเดือน ความคาดหวังจากการค้าขายของชาวก๊วกหก ลาว ดูจะเป็นสิ่งที่เพ้อฝันไปในปัจจุบัน กลับกลายเป็นความหวังใหม่ในความเจริญทางการท่องเที่ยวได้เข้ามาอยู่ในใจคนบ้านฮวกแทน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักท่องเที่ยว การเปิดเมืองท่องเที่ยว หรือความคาดหวังที่จะให้บ้านฮวกเจริญเหมือนเมืองปาย

การพัฒนา ความเจริญ การส่งเสริม หรือกระแส สิ่งเหล่านี้ยังเป็นไปได้ในหลายสถานะในความคิดของคนบ้านฮวกเป็นสิ่งที่ต้องการ เป็นความคาดหวัง เป็นคำถามต่อการพัฒนา และยังเป็นการรอคอย

วิถีชีวิตคนบ้านฮวก

ลักษณะคนบ้านฮวกจะผสมผสานกันระหว่างเกษตรกรและคนค้าขาย บางคนก็เก็บหอมรอมริบได้เงินทุน ก็จะเริ่มลงทุนทำอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพเสริม และบางคนทำอาชีพค้าขายมานานจนกลายเป็นอาชีพหลัก

เริ่มจากคนทำการเกษตร

เกษตรกรบ้านฮวกจะปลูกข้าวนาปีเป็นหลัก และเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ส่วนใหญ่จะปลูกถั่วลิสง บางส่วนจะปลูกมันสำปะหลัง มันอะลู และข้าวโพดหวาน ตัวแปรในการเลือกปลูกพืชของเกษตรกร จะผันแปรแล้วแต่ความต้องการและราคาพืชผล ณ เวลานั้น

ถั่วลิสง นิยมปลูกหลังเกี่ยวข้าวเสร็จเพราะความชื้นไม่มากได้ราคาดี ปีหนึ่งปลูกสองครั้ง กรกฎาคม - พฤศจิกายน (เรียกว่าถั่วดอน) มกราคม - มีนาคม (เรียกว่าถั่วนา) ถั่วนาที่ปลูกส่วนหนึ่งที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับปลูกถั่วดอน ต่อไป

ข้าวโพด นิยมปลูกในที่สวนรอบนอกหมู่บ้าน พื้นที่ลาดชัน ส่วนมากนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งกินระยะเวลาประมาณ 4 เดือน

ซึ่งช่วงระยะเวลาการเพาะปลูกนี้เอง จะเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่สี่สັນแห่งวิถีชีวิตของชาวบ้านฮวกจะเบ่งบาน ซึ่งจะพบเห็นวัฒนธรรมการกินที่ได้มาจากป่า เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ คือ ป่าที่โอบล้อมบ้านฮวก เช่น ข้าวหลามบอน จีปูผา(ปูปิ้ง) หรือน้ำพริกปลาย่าง ที่สามารถรับรู้จากกลิ่นมะกอกเผา พริกเผา หอมเผา ไชยมาในช่วงเวลาเย็นจรดหัวค่ำ แสดงว่าวันนั้นหากท่านลองเข้าไปเลียบ ๆ เคียง ๆ พูดคุยกับชาวบ้าน อาจจะได้ลิ้มลองน้ำพริกผกหนึ่งถ้วยนั้นก็ก็ได้ หรือในช่วงกลางวัน ท่านอาจจะพบปะการทำพิธีเลี้ยงผีดวงชาวบ้าน ที่จะมีผู้สื่อสารทางวิญญาณนำพิธีชื่อข้าวจำกำลังบนบานศาลกล่าวในยามที่ลูกหลานจะออกไปเป็นแรงงานในเมืองใหญ่ บางท่านก็ไปทำงานที่ต่างประเทศ จะเห็นพิธีที่ผูกพันความเชื่อของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะขอให้ลูกหลานกลับมาอย่างปลอดภัย หรือขอให้ได้กลับมาบ้าน

ในช่วงที่มีความอุดมสมบูรณ์ หลังฤดูการเก็บเกี่ยว จะเห็นการทำบุญข้าวใหม่ ดานข้าวใหม่ พิธีนี้จะถูกจัดขึ้นในวัด และหากเข้าไปพูดคุยกับคุณลุง หรือคุณปู่ ก็จะได้ทราบประวัติความเป็นมา รวมถึงนัยยะ กุศโลบายที่ซ่อนอยู่ในประเพณี แทบเรียกได้ว่า กิจกรรมคือประเพณีที่ผูกพันความรู้สึก ความคิด และจิตสำนึกร่วมกันของชาวบ้านรวมเข้าไว้ด้วยกัน

หากกล่าวถึงงานที่สำคัญ ประจำบ้านฮวก คงหนีไม่พ้น งานตักบาตรสองแผ่นดินไทย - ลาว งานนี้ถึงจะเป็นงานที่เพิ่งเกิดมาเพียง 4 ครั้ง ในเวลา 4 - 5 ปี แต่ก็มีรากฐานจากความสัมพันธ์ระหว่างคนบ้านฮวกและคนทางฝั่งลาว ที่มักจะไปมาหาสู่ แลกเปลี่ยนซื้อขาย และแต่งงาน บางทีดูคล้ายว่างานตักบาตรสองแผ่นดินเป็นเหมือนสิ่งกระตุ้นย้ำความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการมากขึ้น

วิถีคนเดินทาง รับจ้าง ค้าขาย ไทย – ลาว

ชาวบ้านส่วนหนึ่งเมื่อมีที่ดินมาก ก็จะปลูกพืชพอขายได้เงินเก็บ และเริ่มผันตัวมาเป็นพ่อค้า ในหมู่บ้านพบรถสิบล้อ หรือหกล้อขนาดใหญ่ วิ่งเข้าออกขนพืชผลทางการเกษตร จนฝุ่นตลบ แม่ลูกอ่อนพากันออกมาเรียกลูกปรามหลานไม่ให้ออกไปเล่นกลางถนนกันให้วุ่น พืชผลที่ขนกันมาส่วนมากจะเป็นข้าวโพด ลูกเดือย

นอกจากนี้คนในพื้นที่อื่นยังเข้ามาค้าขายขายแดนร่วมด้วย โดยมีการว่าจ้างให้คนในชุมชนบ้านฮวกช่วยนำทางเข้าไปค้าขายในลาว ด้วยเพราะคนในชุมชนบ้านฮวกนั้น มีความสัมพันธ์อันดีต่อชาวลาวมาช้านาน บ้างก็ไปเป็นเขยส่งออกแต่ไม่มาก ร่วมครึ่งหมู่บ้านเท่านั้นเอง โดยปรับดุลการค้าด้วยการนำพาสะไภ้มาเป็นแรงงานสวนนาบ้านเรา บางคนมีทักษะดี ก็ทอผ้าส่งร้านค้าในหมู่บ้าน สร้างชื่อเสียงกระฉ่อน

อีกอาชีพที่ทำให้การทำมาค้าขายระหว่างไทยลาวสะดวกมากยิ่งขึ้นก็คือ การให้บริการรถรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกระเบาะต่อหลังคาสีแดงติดป้าย กิวหก – บ้านฮวก ให้บริการรับจ้างและรับขนพืชผลทางการเกษตร

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง และพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ได้พิจารณาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตโดยมีแผนงานรองรับจากอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้

- 2.2.1 บริบทของอุทยานแห่งชาติภูซาง
- 2.2.2 น้ำตกภูซาง
- 2.2.3 บ่อน้ำซับอุ่น
- 2.2.4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง
- 2.2.5 น้ำตกห้วยโป่งผา
- 2.2.6 ภูชมดาว
- 2.2.7 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

2.2.1 บริบทของอุทยานแห่งชาติภูซาง

อุทยานแห่งชาติภูซางเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาดอยผาหม่น ซึ่งเป็นเทือกเขายาววางตัวในแนวทิศเหนือจรดใต้ อยู่ในท้องที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อำเภอภูซาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีแนวเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแนวเขตยาวประมาณ 30 กิโลเมตร พื้นที่แห่งนี้ในอดีต (ปี พ.ศ.2510-2525) เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พื้นที่ดังกล่าวมีความโดดเด่นทางธรรมชาติมากมาย อาทิเช่น มีถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยทั้งดงงาม มีน้ำตกที่มีกระแสน้ำเป็นน้ำอุ่น เป็นต้น กรมป่าไม้เข้ามาดูแลรักษาและจัดการ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2521 ในรูปแบบของวนอุทยาน และได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 ตามกฎกระทรวง เล่มที่ 117 ตอนที่ 98ก จัดเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 98 ของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมด 178,049.62 ไร่ หรือ 284.8 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลหลวง ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย , ตำบลภูซาง ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และ ตำบลร่มเย็น ตำบลฝายกวาง ตำบลเวียง ตำบลแม่ลาว อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1) ลักษณะภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติภูซางมีพื้นที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนติดเขตแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสูงตั้งแต่ 440-1,548 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ยอดเขาดอยผาหม่น มีความสูงประมาณ 1,548 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลาว น้ำหาว น้ำเปือย น้ำบง และน้ำยวน เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชนในเขต อ. ภูซาง, อ. เชียงคำ จ. พะเยา และ อ. เเทิง จ. เชียงราย

2) อุทยานแห่งชาติภูซางมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย
ทิศใต้	ต.แม่ลาว อ. เชียงคำ จ.พะเยา
ทิศตะวันออก	เขตแดนไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	จดหมู่บ้านในท้องที่ ต.ภูซาง ต.ทุ่งกล้วย อ.ภูซาง จ.พะเยา , ต.ร่มเย็น ต.เวียง ต.แม่ลาว ต.ฝายกวาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา และ ต.ตับเต่า ต.หาว อ.เทิง จ.เชียงราย

3) ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้ แบ่งได้ 5 ป่า คือ

3.1) ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีร้อยละ 50 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น สัก, แดง, ประดู่, มะค่าโมง, ตะแบก, เก็ดแดง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ไม้ชนิดต่างๆ และหญ้าชนิดต่างๆ

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น หนามหัน, บันไดลิง (เครือบ้า) เป็นต้น

3.2) ป่าเต็งรัง (Dry Dipterocarp Forest) มีร้อยละ 30 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น เต็ง, รัง, เหียง, พลวง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าชนิดต่างๆ

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น บันไดลิง(เครือบ้า), ไม้พุ่ม เช่น มะเมี๊ยะ เป็นต้น

3.3) ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) มีร้อยละ 10 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น ไม้ตระกูลก่อ , ทะโล้, มณฑาป่า, จำปีป่า เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ผักกูด, กล้วยไม้, เฟิร์น, มอส, พืชวงศ์ขิงข่า เป็นต้น

3.4) ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) มีร้อยละ 8 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น เต็ม, ถ่อน, ยางแดง, ยางขาว, ตะเคียนทอง, แดง, มะค่าโมง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ไม้บง, ไม้หก, มะพร้าวเต่า, พืชวงศ์ขิงข่า เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น สะบ้าช้าง เป็นต้น

3.5) ป่าสน (Pine Forest) มีร้อยละ 2 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น สนสองใบ , สนสามใบ

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าชนิดต่างๆ

4) ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านสัตว์ป่า

ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูซางมีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เลียงผา, กวาง, เก้ง, หมูป่า, ลิง, ค่าง, ชะนี, กระเจิง, หมาใน, ไก่ป่า, ไก่ฟ้า, กระรอก, อีเห็น, กระแต, เหยี่ยว และนกชนิดต่างๆ ที่พบเห็นมากกว่า 150 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลาน เช่น ตะกวด, เต่าปูลู, ตัวนึ่ง , งูชนิดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอุทยานแห่งชาติภูซางได้กำหนดให้ เต่าปูลู เป็นสัญลักษณ์ประจำอุทยานแห่งชาติภูซาง

เต่าปูลู (วงศ์: PLATYSERNIDAE) *Platysternon megacephalum* (อุทยานแห่งชาติภูซาง, 2553)

เต่าปูลู ได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ประเภทที่ 1 โดยมีลักษณะทั่วไปเป็น สัตว์เลื้อยคลานที่ค่อนข้างแปลก กล่าวคือ มันจะมีหางยาว และส่วนหัวมีขนาดใหญ่ ด้านบนมีแผ่น แข็งปกคลุม ปากงุ้มคล้ายตะขอ มีก้ามใหญ่ และแข็งแรง กระดองมีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถหดหัว และคอเข้าในกระดองได้ ส่วนหางมีความยาวมากกว่ากระดอง มีลักษณะเป็นข้อปล้อง รูปสี่เหลี่ยม เรียงต่อกัน ส่วนกระดองหลัง กับกระดองท้อง เชื่อมต่อกันด้วยเนื้อเยื่อที่เหนียวมาก กึ่งกลางของ กระดอง มีสันเล็กๆ ลักษณะสีทั่วไปจะแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศ คือ มีสีเขียวเข้ม สีน้ำตาลแกม แดง และสีดำ กระดองท้องมีสีเหลือง แต้มสีน้ำตาลเข้ม ลูกเต่าเมื่อแรกฟักไข่ จะมีกระดองด้านหลัง หยักคล้ายฟันเลื่อย เต่าชนิดนี้ จะออกหาอาหารในเวลากลางคืน ตามลำธาร หรือบริเวณที่มีน้ำขัง อาหารคือ ปูน้ำตก ปลา หอย และกุ้ง ไม่ชอบกินอาหารประเภทพืชเหมือนเต่าทั่วไป

จากเต่าจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ชนิด ที่พบในประเทศไทย เต่าปูลูจัดอยู่ในอันดับ Testudines วงศ์ Platysternidae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Platysternon megacephalum* เป็นเต่าขนาดเล็กที่มีความ ยาวของกระดองเพียง 17 ซม. ทว่ามีรูปร่างแปลกกว่าเต่าอื่น ๆ คือ มีลำตัวและกระดองแบนไม่อ้วน เตอะทะมีส่วนหัวเป็นทรงสามเหลี่ยมขนาดใหญ่มาก และด้านบนมีแผ่นแข็งคลุม ปากงุ้มเป็น ตะขอและมีความแข็งแรงมาก ทำให้ไม่สามารถหดหัว และส่วนคอเข้าภายในกระดองได้ ที่แปลกยิ่ง กว่า คือ เป็นเต่าชนิดเดียวในประเทศไทยที่มีหางยาวมาก ยาวกว่าความยาวของกระดองเสียอีก โดยหางมีลักษณะเป็นข้อปล้องรูปสี่เหลี่ยมเรียงต่อกัน ค่อย ๆ เรียวแหลมไปทางปลาย ส่วนหัว และ กระดองหลังมีสีน้ำตาลเข้ม ลูกเต่าปูลูมักมีสีน้ำตาลอ่อน และชอบกระดองด้านหลังหยักเป็นฟันเลื่อย เต่าปูลูมีเท้าแบบพังพืดช่วยให้ว่ายน้ำได้ดี ข้างยังมีเล็บแหลมโค้งยาวออกมาจากนิ้วทุกนิ้ว ช่วยให้มัน สามารถปีนป่ายไปตามโขดหิน หรือปีนขึ้นต้นไม้หนึ่ไฟป่าได้อีกด้วย เต่าชนิดนี้ออกหากินในเวลา กลางคืน กินปูน้ำตก หอยทาก ปลา กุ้ง และกบเล็ก ๆ ไม่ค่อยชอบกินพืช มีรายงานว่าเต่าปูลูวางไข่

บนสันทรายเปียกในปลายเดือนเมษายน วางไข่ครั้งละ 3-4 ฟอง ในประเทศไทยพบเต่าปูลูอาศัยอยู่ตามลำธารน้ำเย็นบนภูเขา ในระดับความสูงกว่า 1,000 เมตรขึ้นไป ทางภาคเหนือ

2.2.2 น้ำตกภูซาง

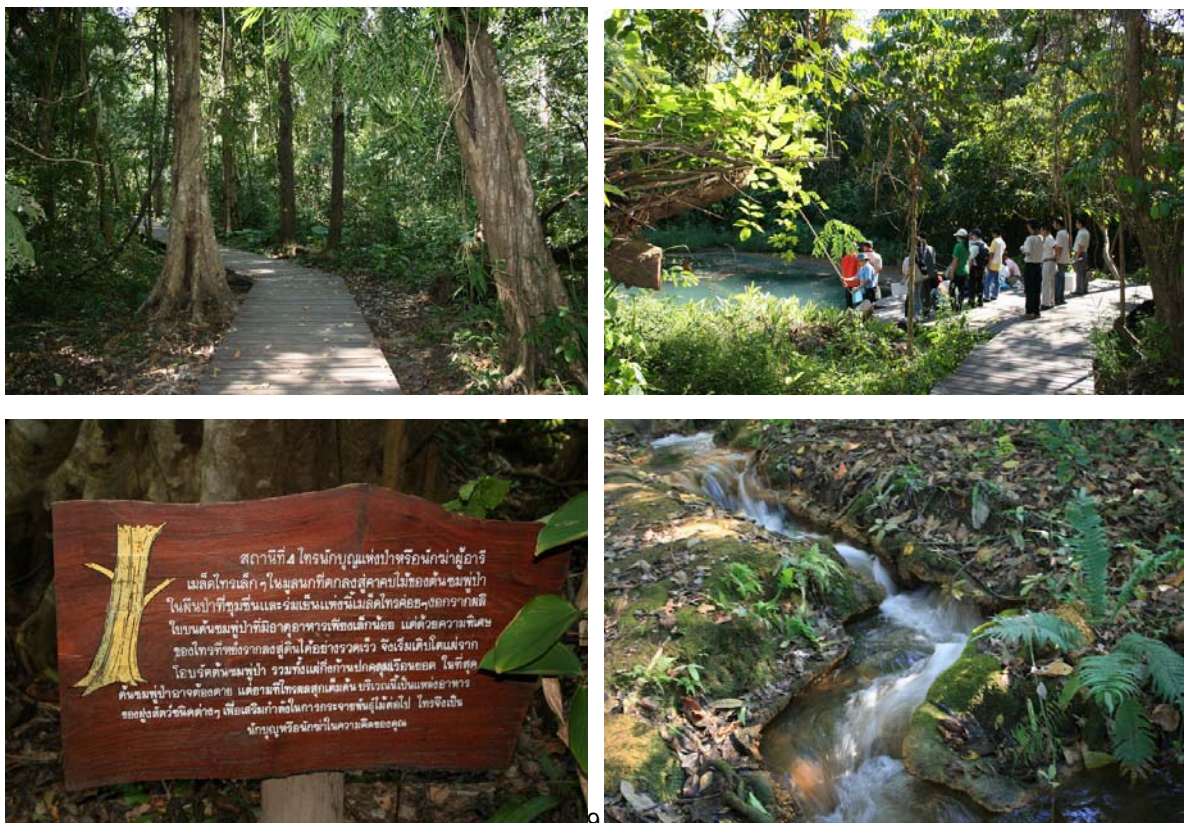
น้ำตกภูซางเป็นน้ำตกขนาดเล็กมีน้ำไหลสม่ำเสมอตลอดปี สูงประมาณ 25 เมตร จุดเด่นของน้ำตกภูซางอยู่ตรงที่เป็นกระแสน้ำอุ่น อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส น้ำใส ไม่มีกลิ่นของกำมะถันสามารถอาบน้ำ เล่นน้ำ อย่างสบายในช่วงฤดูหนาว อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซางประมาณ 200 เมตร ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก กิจกรรมที่ทำมักเป็นการนั่งพักผ่อนทานอาหาร และเล่นน้ำซึ่งกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วมักจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการถ่ายรูปและกลุ่มมอเตอร์ไซด์ซิ่งปเปอร์เข้ามาเยือนมากขึ้น

2.2.3 บ่อน้ำซับอุ่น

เป็นบ่อน้ำซับอุ่นตามธรรมชาติ อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส ไม่มีกลิ่นกำมะถัน เป็นต้นกำเนิดของน้ำตกภูซาง บ่อต้นน้ำมีความกว้างประมาณ 10 เมตร ลึกประมาณ 4-5 เมตร สภาพป่าโดยรอบเป็นป่าดิบแล้งและเป็นป่าพรุที่มีความสมบูรณ์ อยู่บริเวณด้านบนของน้ำตกภูซาง ซึ่งทางอุทยานได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติผ่านบริเวณบ่อน้ำอุ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้อย่างสะดวก

2.2.4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง

เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง มีระยะทางประมาณ 996 เมตร เป็นเส้นทางศึกษาต้นกำเนิดของน้ำตกอุ้น บ่อน้ำซับอุ่นตามธรรมชาติ และลักษณะของป่าพรุน้ำจืด ซึ่งอยู่ด้านบนของน้ำตกภูซาง มีป้ายสื่อความหมายในแต่ละสถานีสื่อความหมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินศึกษาธรรมชาติเองได้ ใช้ระยะเวลาในเดินประมาณ 40 – 60 นาที

2.2.5 น้ำตกห้วยโป่งผา

น้ำตกห้วยโป่งผา เป็นน้ำตกที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาดอยผาหม่น และเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำเปือย น้ำตกห้วยโป่งผาเป็นน้ำตกที่ไต่ปราศจากมลภาวะใดๆ มีน้ำไหลตลอดปีมากขึ้นอยู่กับฤดูกาล น้ำตกมีทั้งหมด 22 ชั้น และมีลำห้วยแยกออกมาเป็นน้ำตกอีก 2 สาย แต่ละชั้นของน้ำตกมีความสวยงามแตกต่างกันออกไป ระยะทางจากชั้นแรกถึงชั้นบนสุดประมาณ 1,500 เมตร ใช้เวลาในการเดินชมน้ำตกตลอดสายประมาณ 3 ชั่วโมง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 700 - 900 เมตร น้ำตกห้วยโป่งผานอกจากจะมีความสวยงามทางธรรมชาติแล้ว ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของเต่าปูลู ซึ่งเป็นเต่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์แล้วอีกด้วย ปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติภูซาง กำลังปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของอุทยานแห่งชาติภูซาง

2.2.6 ภูชมดาว

ภูชมดาว หรือ ผาหม่นน้อย ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ หมู่ 16 บ้านไทยสามัคคี ต.ตับเต่า อ.เทิง จ. เชียงราย ปัจจุบันการบริหารจัดการรับผิดชอบโดยอุทยานแห่งชาติภูซาง มีการท่องเที่ยวขึ้นเขาพ ในช่วงฤดูหนาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีต้นไม้อีกหนึ่งชนิดหนึ่งที่ชาวม้งเรียกว่าต้นไม้พันปี ในช่วงเดือนธันวาคม - เดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี และมีนกนานาชนิดที่มีสีสันสวยงามมาก ซึ่งเหมาะแก่การดูนกเป็นอย่างมาก

นักท่องเที่ยวสามารถชมทะเลหมอกที่สวยงามกลางป่าไม้ที่สมบูรณ์ และชมวิวของประเทศลาวได้ ภูชมดาวมีพื้นที่เชื่อมต่อพรมแดนไทย-ลาว เป็นจุดผ่อนปรน มีความสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเล โดยประมาณ 1,600 เมตร รองจากภูชี้ฟ้า บริเวณภูชมดาวยังไม่มีที่พัก ร้านอาหาร หรือห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวท่านใดสนใจสามารถเดินทางขึ้นไปชมความงามของภูชมดาว พร้อมสัมผัสกับธรรมชาติที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงได้ สองข้างทางมีความงดงามตามธรรมชาติ มีดอกไม้และต้นไม้หลากหลายชนิด เช่น ต้นดอกกาสะลองคำ ออกดอกสีแดงสดใสในช่วงฤดูฝน-ฤดูหนาว ทุ่งดอกกระเจียว ดอกบัวตอง ดอกนางพญาเสือโคร่ง ดอกไม้ป่า ป่าสนนานาชนิด ฯลฯ

2.2.7 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับบ้านฮวกและอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก และอีกส่วนหนึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติภูซางแต่ยังไม่ดำเนินการเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้เอง ต้องขออนุญาตจากทางอุทยานก่อน เนื่องจากระยะทางไกลและเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1) วัดมัจฉาวัตรศรีไศคำ

เป็นเขตอภัยทาน ของวัด ถัดไปเป็นฝายกั้นน้ำ บริเวณคู้้งน้ำนี้มีปลาชุกชุม กระโดดเล่นน้ำ ให้เห็นเป็นระยะ ทาง อบต.เชียงแรง แนะนำเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พอจะหาได้ ในเขตดูแล หาดูปลา ได้ในช่วงน้ำลดจะเห็นปลาเยอะ

2) วัดมัจฉาวัตรดอนมูล

เป็นเขตอภัยทาน อนุรักษ์พันธ์ปลา อยู่ทางด้านหน้าวัด บริเวณหน้าวัดจะหันหน้าเข้าแม่น้ำ มีศาลาไม้ และสะพานไม้เก่า ลงไปยังทำน้ำ ซึ่งปลาชุกชุม เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวของ อบต.เชียงแรง

3) อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ

อ่างเก็บน้ำห้วยไฟเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ความจุ 700,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เกิดขึ้นจากการถวายฎีกาของนาย สนิท คำงาม (ผู้ใหญ่น้ำพุตึงเดิม) ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ เสด็จทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2523 หลังจากนั้น สำนักชลประทานที่ 2 ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2526 ปัจจุบันได้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมสม่ำเสมอ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่อจากนั้นในปี 2551 เกิดปัญหาโรคกระเทียมตกต่ำ ชาวบ้านยื่นหนังสือต่อสมเด็จพระเทพฯ จึงได้พระราชทานศูนย์การเรียนรู้อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ เพื่อเป็นสถานที่พัฒนาอาชีพต่อยอด สร้างรายได้เพิ่ม เปิดอบรมให้ความรู้ด้านการเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก และเป็นสถานที่อบรมกระเทียมแห่งบ้านทุ่งกระเทียม ผลิตภัณฑ์ได้รับรางวัลระดับท้องถิ่น

4) ถ้ำน้ำตัน

ถ้ำน้ำตันเป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ อยู่ในท้องที่บ้านห้วยปุม หมู่ที่ 13 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา อดีตเคยเป็นที่หลบซ่อนตัวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จุดเด่นของถ้ำน้ำตันคือ มีลำห้วยขนาดใหญ่ไหลลงในถ้ำ เมื่อมองในถ้ำออกมาจะเห็นเป็นน้ำตกสูงประมาณ 40 เมตร ภายในถ้ำ ยังมีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม การคมนาคม ในช่วงฤดูฝนค่อนข้างลำบากเพราะเป็นลูกรัง เส้นทางไปถ้ำน้ำตัน คือ ถนนสายเชียงคำ-บ้านสบสา ประมาณกิโลเมตรที่ 6-7 เลี้ยวขวาไปตามถนนสาย 1160 ประมาณ 8 กิโลเมตร ถึงทางแยกให้เลี้ยวซ้ายไปบ้านห้วยปุม และเดินเท้าต่อไปยังบริเวณปากถ้ำประมาณ 4 กม.

5) ถ้ำผาแดง

ถ้ำผาแดงเป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ อยู่ในท้องที่บ้านปางถ้ำ หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ 1 (ผาแดง) ประมาณ 1 กิโลเมตร มีความลึกประมาณ 450 เมตร มีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม และตรงเพดานผนังถ้ำมีรอยจุดๆสีน้ำตาลเข้มอยู่ทั่วบริเวณในถ้ำ ซึ่งยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดจากสาเหตุใด ถ้ำผาแดงแห่งนี้ อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซางประมาณ 47 กิโลเมตร

6) ถ้ำน้ำลอด

ถ้ำน้ำลอด เป็นถ้ำหินปูนขนาดเล็ก อยู่ห่างจากถ้ำผาแดง ประมาณ 20 เมตร ถ้ำมีความลึกประมาณ 250 เมตร มีธารน้ำภายในถ้ำ ระดับน้ำลึกประมาณ 50-100 เซนติเมตร การเที่ยวชมภายในถ้ำต้องเดินลุยน้ำ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่แปลกไปอีกรูปแบบหนึ่ง

7) ดอยผาดำ

ดอยผาดำ เป็นภูเขาที่เป็นหน้าผาขนาดใหญ่ เป็นปฏิมากรรมของธรรมชาติที่มีความสวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,069 เมตร ดอยผาดำนี้ ตั้งตระหง่านอยู่เหนือหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูซางที่ 1 (ผาแดง)

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านฮวกเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมประเพณีประจำปีที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

- 2.3.1 งานตักบาตรสองแผ่นดิน
- 2.3.2 งานตานข้าวใหม่
- 2.3.3 งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน
- 2.3.4 งานเลี้ยงผีด่าน (ชื่อบ้าน)
- 2.3.5 งานเลี้ยงผีตองขวานบ้าน ผีต้นน้ำ ผีคนที่สร้างบ้านสร้างเมือง
- 2.3.6 งานบ่นข้าวเจ้า
- 2.3.7 งานตานก๋วยสลาก
- 2.3.8 พระธาตุภูซาง
- 2.3.9 เือนไทลื้อ

2.3.1 งานตักบาตรสองแผ่นดิน

งานตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงสิ้นปี มีวัตถุประสงค์เพื่อสานความสัมพันธ์และมิตรภาพอันดีของสองประเทศ (ลาว – ไทย) และเพื่อเป็นการสร้างส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยช่วงเช้าเป็นการตักบาตรพระสงฆ์สองแผ่นดินท่ามกลางสายหมอก มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากทั้งสองฝั่งประเทศ ตลาดนัดชายแดน การแข่งขันมวยทะเล ชิงแชมป์ส้มตำลีลา และมหรสพกลางคืน เวทีสาวรำวง ซึ่งกลายเป็นจุดนัดพบของคนทุกวัย

2.3.2 งานตานข้าวใหม่

งานตานข้าวใหม่หรือที่เรียกว่า “ทำบุญข้าวใหม่” จะเริ่มจัดงานในช่วงต้นปีประมาณเดือนมกราคม (ปี 2554 จัดขึ้นในวันที่ 19 มกราคม) เป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังการเกี่ยวข้าว ด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อพืชผลอุดมสมบูรณ์ ก็ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเอาข้าวไปให้พระเพื่อทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริมให้คนเข้าวัด ในความเชื่อนี้มีนัยยะแฝงอยู่ เพราะสมัยก่อนพ่อแม่ของพระสงฆ์จะขาดแรงงานทำไร่ไถนา ข้าวปลาจึงขาดแคลน ฉะนั้นเพื่อเป็นการช่วยพ่อแม่พระสงฆ์ จึงได้เกิดประเพณีตานข้าวใหม่ แต่ละบ้านจะนำข้าวสารหนึ่งปี๊บ มาถวายพระและข้าวสารนี้เอง จะตกทอดไปถึงพ่อแม่พระสงฆ์ เป็นกุศโลบายที่สืบเนื่องกันมา เพื่อให้ชาวบ้านได้มาประกอบพิธีที่วัด ให้คนใกล้พระใกล้วัดมากขึ้น

2.3.3 งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน

หลังจากเก็บเกี่ยวข้าว คนในชุมชนจะเอาข้าวเอาไก่มาเลี้ยงผีเลี้ยงคน จัดงานกันในเดือนหก (นับแบบล้านนา) และทำที่ตุงข้าวบ้าน (อยู่ระหว่างเส้นทางที่จะน้ำตกห้วยโป่งผา ละแวกฝายกันน้ำ) จุดมุ่งหมายพิธีกรรมเพื่อให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ให้ลูกหลานรักใคร่สามัคคี และเหตุผลการใช้ไก่ใช้ข้าวปลาอาหาร เพราะต้องการดึงดูดให้ชาวบ้านเข้าร่วม และต้องการให้ลูกหลานได้รับสารอาหารครบจากการกินไก่ที่เอามาเช่น ไก่หวี การให้หัวไก่จะมีนัยยะให้เด็ก คือให้เด็กฉลาด ให้รู้จักสืบต่อประเพณี นอกจากนั้นเป็นเหมือนประเพณีเลี้ยงฉลองหลังจากการเหนื่อยล้าจากการเพาะปลูก ดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว ซึ่งพิธีนี้จะทำกันหลังจากเสร็จพิธีกรรมตานข้าวใหม่ได้ซักระยะหนึ่ง วันเวลาไม่กำหนดแน่นอน จะถือกำหนดโดยเมื่อชาวบ้านพร้อมเป็นหลัก

2.3.4 งานเลี้ยงผีด่าน (ชื่อบ้าน)

ชาวบ้านในชุมชนบ้านฮวกจะยึดถือว่ามีวิญญาณที่เฝ้าอยู่ที่ชื่อบ้าน คอยปิดเป่าสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้าน เป็นเหมือนผู้รักษาปกป้องหมู่บ้านทางจิตวิญญาณ ทุก ๆ ปีจะมีการเลี้ยงผีด่าน หรือผีชื่อบ้าน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่คนในหมู่บ้าน ซึ่งมีการทำพิธีเลี้ยงผีที่บริเวณด่านเก่า (บริเวณที่เป็นป้อมยามทหารเลยป่าช้าเข้ามาทางหมู่บ้าน) บริเวณนั้นจะเป็นที่ตั้งของชื่อบ้าน (ซึ่งตอนนี้ได้รื้อถอนออกไปและเตรียมนำชื่อบ้านใหม่มาแทนที่) มีการนำสายสิญจน์มาล้อมหมู่บ้าน และทำพิธีบอกกล่าวผีด่านโดยข้าวจ้ำ (ผู้สื่อสารทางจิตวิญญาณ) เพื่อขอขอบคุณที่คอยเฝ้ารักษาหมู่บ้าน ช่วงเวลาที่จะทำการเลี้ยงผีด่านนั้น แล้วแต่สถานการณ์หมู่บ้านในตอนนั้น หากมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นหรือชาวบ้านเกิดเสียขวัญเสียกำลังใจ ด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหมู่บ้านอาจพิจารณาให้มีการเลี้ยงผีด่าน

2.3.5 งานเลี้ยงฝังขวานบ้าน ผีต้นน้ำ ผีคนที่สร้างบ้านสร้างเมือง

เป็นการเลี้ยงแก้บน เลี้ยงผีบรรพบุรุษ ผีต้นน้ำ หรือผีคนรุ่นก่อนๆ ที่เชื่อว่ายังคอยปกปักรักษาบ้านฮวกอยู่ การเลี้ยงฝังขวานบ้าน (หรือตำข้าวบ้าน) นั้นจะเป็นการเลี้ยงสู่ขวัญ หรือการบนบานศาลกล่าวให้ไปดีมาดี กลับมาแล้วปลอดภัยจะมาแก้บนเป็น หมู เห็ด เป็ด ไก่ ซึ่งแล้วแต่ชาวบ้านจะเลือกบน จึงมีโอกาสดูได้เห็นพิธีกรรมนี้ได้บ่อย เช่น การบนปลุกข้าว ทำไร่ ออกเดินทางไกล หรือเข้ากรุงไปทำงาน

ข้อห้ามในการเลี้ยงผี

สามารถกระทำได้ทุกฤดูกาล แต่มีข้อห้ามเลี้ยงผีในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งอาจเป็นได้ว่าจะมีการฆ่าสัตว์เพื่อเลี้ยงแก้บน หรือขอบคุณทางจิตวิญญาณ แต่ในช่วงเข้าพรรษาขอให้ละเว้นการฆ่าสัตว์

2.3.6 งานบนข้าวจ้ำ

“ข้าวจ้ำ” เป็นทูตระหว่างคนกับผี ทำหน้าที่เป็นหมอผีหรือคนทรงเจ้า เป็นผู้พูดจาสื่อสารกับวิญญาณ และที่บ้านฮวกจะมีการบนข้าวจ้ำ เป็นพิธีการเลี้ยงขอบคุณทูตสื่อสารระหว่างคนและผี ในทุก ๆ ปี ช่วงเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมไม่กำหนดแน่นอน

2.3.7 งานตานก๋วยสลาก

งานตานก๋วยสลากเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในบางปี สาเหตุในการจัดงาน เช่น ชาวบ้านค้าขายมีกำไร พืชผลราคาดี ชาวบ้านจะปรึกษาหารือกันว่าจัดตานก๋วยสลากหรือไม่ ตานก๋วยสลากเป็นการถวายทานด้วยวิธีการจับสลากเครื่องไทยทานที่บรรจุมาในชะลอม โดยการถวายตานก๋วยสลากนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 อย่างด้วยกันคือ อย่างหนึ่งเป็นการอุทิศให้เทพยดาและผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และอีกอย่างหนึ่งเป็นการอุทิศไว้ให้ตนเองเมื่อล่วงลับไปในภายหน้า การถวายก๋วยสลากถือกันว่าจะได้อานิสงส์แรง เพราะเป็นการทำบุญแบบสังฆทานผู้ถวายไม่ได้เจาะจงตัวผู้รับว่าจะเป็นพระภิกษุหรือสามเณรรูปใด ๆ ชาวบ้านจะมาร่วมกันเตรียมของถวายพระสงฆ์ เป็นปัจจัยอาหารคาวหวาน ของแห้ง โดยไม่เจาะจงว่าจะถวายให้ใคร เรียกว่า ไบสลาก แล้วนำไปรวมกันไว้ พระสงฆ์จะมาหยิบไบสลาก แล้วประกาศหาเจ้าของ ไปพึ่งเทศน์ 1 กัณฑ์ เสร็จแล้วก็ถวายก๋วยสลาก รับศีล รับพร บรรยากาศที่สนุกสนาน

2.3.8 พระธาตุกุชาง

พระธาตุกุชางมีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า มีปู่กับย่า เป็นนักแสวงบุญได้มาปฏิบัติธรรมอยู่บนภูเขาสูงหนึ่งและได้ก่อสร้างพระธาตุขึ้น ก่อนตายชาวบ้านละแวกนั้นเรียกว่า พระธาตุปู่สร้าง และเพี้ยนมาเป็นกุชาง ปัจจุบันชาวบ้านได้บูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุกุชางเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นโบราณสถาน ที่ควรค่าแก่การเคารพสักการะของชาวพุทธมาจนถึงทุกวันนี้

2.3.9 เือนไทลื้อ

สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทลื้อ การทอผ้า สถาปัตยกรรม เป็นศูนย์สาธิต และ
จัดกิจกรรมพื้นบ้านของ อบต.ภูซาง

2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน

สภาพพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีช่องทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับการค้าชายแดน
ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนทั้งสองประเทศใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้า-ออก คือ "ก๊วหก" บริเวณบ้าน
ฮวก หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อดีตเมื่อปี 2537 ได้มีการเปิดจุดผ่อนปรน
ชายแดนที่ก๊วหก บ้านฮวก เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้ติดต่อสื่อสารทำการค้าต่อกันและได้มี
การปรับเปลี่ยนสภาพภูมิทัศน์ในเวลาต่อมา บ้านฮวก คือ จุดทำการค้าชายแดนในขณะนี้ เป็นเพียง
จุดผ่อนปรนยังไม่เป็นด่านถาวร ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เป็นแนวร่วมในการดูแลจุดนี้เข้ามาประจำ ขณะนี้ทางกรมการผังเมือง
ได้วางโครงการจัดทำผังเมืองตลาดชายแดนบ้านฮวก เพื่อจัดระบบการค้า สถานที่ราชการต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องเป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

2.4.1 ตลาดนัดชายแดนไทย – ลาว

ตลาดนัดชายแดนไทย (บ้านฮวก) – ลาว เปิดให้บริการทุกวัน ที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน การเปิดตลาดนัดชายแดนเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้าชายแดน ปัจจุบันประชาชนทั้งสองประเทศ ดำเนินการค้าชายภายใต้ข้อตกลงที่จังหวัดพะเยาและแขวงไชยบุรี สปป.ลาวทำการบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว จังหวัดพะเยา สปป.ลาว-ไทย แขวงไชยบุรี เมื่อปี 2538 มีประชาชนมาทำการค้าประมาณวันละ 600-700 คน ทำให้ประชาชนจาก สปป.ลาวต้องมารอทำบัตรผ่านแดนตั้งแต่เวลา 05.00 น. สินค้าที่มีจำหน่ายหากเป็นสินค้าของคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน อุปกรณ์การเกษตร อาหารทะเล ส่วนสินค้าที่มาจากประเทศลาวส่วนใหญ่เป็นจำพวกผ้าทอ ผ้าปัก อาหารจากป่า เช่น ปลีปล้วย หอมแดง เป็นต้น

2.4.2 การท่องเที่ยวเมืองชายแดนไทย - ลาว

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวระหว่างไทย – ลาว ณ จุดผ่านแดนบ้านฮวกยังไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าออกอย่างเป็นทางการ ไม่สามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวต้องมีคนในชุมชนบ้านฮวกนำทางเข้าไป และรถยนต์ที่จะนำเข้าไปต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอภูซางก่อน ซึ่งในปัจจุบันหากท่องเที่ยวต้องการเข้าไปท่องเที่ยวสามารถติดต่อที่ชุมชนบ้านฮวกได้ ทั้งนี้ชุมชนได้คิดราคาค่าบริการ ดังนี้

	รายการนำเที่ยวแบบค้างคืน	ราคา	2,500 บาท ต่อกลุ่ม (ไม่เกิน 5 คน)
	รายการนำเที่ยวแบบไปกลับ	ราคา	1,500 บาท ต่อกลุ่ม (ไม่เกิน 5 คน)
หรือ	เช่ารถกระบะ	ราคา	800 ต่อวัน
	มัคคุเทศก์	ราคา	300 ต่อคน

ค่าทำเนียมฝัງลาว

100 ต่อคน

อาหารแล้วแต่เลือกสรรระดับและคุณภาพ

รูปแบบการท่องเที่ยวในฝัງลาวนั้นเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิต ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสการกินการอยู่ การทอผ้า รวมถึงนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมแม่น้ำโขงที่อยู่ในฝัງลาวได้ ซึ่งจุดนี้จะมองเห็นภูชี้ฟ้าในอีกบรรยากาศหนึ่ง

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

2.5.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

2.5.2 ร้านจำหน่ายสินค้าน้ำที่ระลึก

2.5.3 ที่พัก

2.5.4 ร้านค้าปลีก

2.5.5 สถานบริการน้ำมัน

2.5.6 อุ้งซ่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์

2.5.7 ร้านบริการอินเทอร์เน็ต

2.5.8 การเข้าถึง

2.5.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ร้านอาหารเครื่องดื่มที่อยู่ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมด 16 แห่ง ลักษณะของร้านส่วนใหญ่เป็นร้านที่เปิดในบ้านตัวเอง ค้าขายกับผู้คนในหมู่บ้าน รับลูกค้าได้ 5 - 20 คน ราคา 20 - 25 บาท เปิดให้บริการ 07.00 น. - 16.00 น. โดยประมาณ เปิดบริการทุกวัน หรือหยุดในกรณีที่ในหมู่บ้านมีงาน เช่น งานศพ งานทำบุญ งานเลี้ยงผี งานประจำปี เป็นต้น ด้วยความที่บางร้านเปิดร้านอาหารด้วยและมีอาชีพการเกษตรกรด้วย ประกอบกับการเข้าร่วมงานพิธีการต่าง ๆ ในหมู่บ้านนั้น ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ฉะนั้นบางวันจะเห็นร้านในหมู่บ้านปิดกันเป็นส่วนใหญ่ และไปรวมตัวกับที่บ้านงาน หรือระหว่างทางร้านรวงผู้คนแลไปก็ต่างแต่งชุดดำ ให้สังเกตไว้ว่า วันนี้เป็นวันเผาศพ จะหาร้านซื้อของหรือหาสั่งอาหารประทังชีวิตได้ยากเป็นพิเศษ บางร้าน จะปิดในช่วงฤดูการเกษตร เช่น ปลูกถั่ว ข้าวโพด หากเสร็จภารกิจก็จะกลับมาเปิดเหมือนเดิม

โดยส่วนใหญ่แล้วบริการอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง หากเป็นเมนูก๋วยเตี๋ยวโดยรวมจะเป็น ลูกชิ้น หมูสด เนื้อเปื่อย พ่วงด้วยขนมจีนน้ำเงี้ยวเอกลักษณ์อาหารเหนือ รวมทั้งเมนูผัดกระเพรา คะน้าหมูกรอบ ผัดพริกเผา หมูทอดกระเทียม ข้าวไข่เจียว หากต้องการคุณภาพสูงขึ้นอีกระดับจะต้องไปที่ร้านครัวทองใบ ร้านต้นตากบ ครัวเขยน่าน ซึ่งราคาก็อีกระดับเช่นกัน

ทั้งนี้ในพื้นที่บ้านฮวก มีร้านอาหารอยู่ 2 ร้าน คือ ร้านก๋วยเตี๋ยวเดียวชัยและร้านอาหารตามสั่งแม่จันทร์เพ็ญ และร้านกาแฟ 2 ร้าน คือ ร้านกาแฟบ้านดอยและร้านกาแฟ&เบเกอรี่ฟีน้อย

ร้านก๋วยเตี๋ยวเดียวชัย

เปิดเวลา 08.00 น. - 15.00 น. ทุกวัน เมนูเด็ด คือ ก๋วยเตี๋ยวหมู – เนื้อ (สมุนไพร) ซึ่งรสชาติเป็นที่กล่าวขวัญและแนะนำจากคนในอำเภอภูซางและคนในบ้านฮวกเอง ลักษณะของก๋วยเตี๋ยวจะมีรสจัดซึ่งได้มาตรฐานอาหารภาคกลาง สนนราคาที่ 25 - 30 บาท ปริมาณและราคาจัดได้ว่าคุ้มค่า ที่นั่งในร้านรองรับนักท่องเที่ยวประมาณ 30 คน หรือหากมีการติดต่อล่วงหน้า สามารถกางเต็นท์เพิ่มโต๊ะรองรับนักท่องเที่ยวได้ตรงหน้าร้าน ห้องน้ำด้านหลังสะอาด

ร้านอาหารต้นตากบ

เป็นร้านอาหารพื้นเมือง รองรับลูกค้าได้ประมาณ 20 - 30 คน โดยไม่แออัดจนเกินไป เมนูเด่น คือ เมนูแมลงทอด ทอดหมูรวม เครื่องในทอด และเมนูเอ็นเปื่อยน้ำพริกข่า ราคาเฉลี่ยที่จานละ 50 บาท ร้านต้นตากบเป็นร้านที่เปิดเป็นประจำ 08.00 น. - 19.00 น. หรือหากลูกค้ากินดื่มติดลมจะยืดเวลาได้ถึง 21.00 น.

ร้านครัวทองใบ

ตั้งอยู่ใกล้กับที่ว่าการอำเภอภูซาง รองรับลูกค้าได้ 30 - 40 คน บริการอาหารตามสั่ง มีเมนูแนะนำของทางร้านซึ่งจะเป็นเมนูที่ทำจาก "ปลามง" (ปลาจากแม่น้ำโขงฝั่ง อำเภอเทิง) เปิดให้บริการ 10.00 น. - 21.00 น. จอดรถที่หน้าร้านได้ประมาณ 3 - 5 คัน

ร้านอาหารภูซางเอือนไทยรีสอร์ท

เป็นร้านอาหารที่อยู่ในรีสอร์ท ซึ่งทางร้านจะรับจัดงานเลี้ยงทั่วไปครบครัน บรรยากาศริมสระน้ำ มีห้องน้ำเป็นสัดส่วน อุปกรณ์ให้ความบันเทิง คาราโอเกะ เวทีแสดง เมนูอาหารที่ทางร้านแนะนำ เป็นจำพวกปลาหนึ่ง แป๊ะชะ

ร้านครัวเขย่น่าน

เปิดให้บริการ 11.00 น. - 22.00 น. เมนูแนะนำของทางร้าน คือ ยำก้านคะน้ำเห็ดเข็มทอง ต้มส้มปลามง ผัดฉ่าปลามง ปลาหมึกผัดผงกะหรี่ เห็ดหอมผัดกุ้ง ปลาทับทิมหนึ่งมะนาว ไฮไลท์คือ "น้ำจิ้มที่สูตรเด็ด เผ็ดกว่าใคร" อาหารจานละ 70 - 120 โดยประมาณ หากเป็นปลาราคาแล้วแต่ขนาดปลา

ร้านลาบเปิดอีสาน

ร้านลาบเปิดอีสานหรือลาบเปิดภูซาง ขนาดของร้านสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ ประมาณ 20 - 50 คน

ร้านอาหารตามสั่งแม่จันทร์ดี

เปิดให้บริการ 08.00 น. - 17.00 น. รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 16 คนโดยประมาณ สามารถจอดรถได้หน้าร้าน ร้านนี้เป็นหนึ่งในสองร้านอาหาร ในหมู่บ้านของบ้านฮวก ทางร้านขายอาหารตามสั่ง ก๋วยเตี๋ยว ราคา 25 - 30 บาท

ครัวน้องใหญ่

เปิดให้บริการ 08.00 น. - 17.00 น. รองรับนักท่องเที่ยวได้ 50 - 60 คน จอดรถได้หน้าร้าน 3 คัน และด้านหลังร้านเป็นพื้นที่ว่างสามารถจอดเพิ่มได้อีก ที่ตั้งร้านอยู่ก่อนถึง น้ำตกภูซาง บริการอาหารประเภทน้ำเงี้ยว ก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง ราคาอาหาร 25 - 30 บาท เครื่องแอลกอฮอล์

ทางร้านครัวน้องใหญ่ ได้ผ่านการประเมินเกณฑ์มาตรฐาน สถานที่จำหน่ายอาหาร โดยสำนักงานสาธารณสุขพะเยา

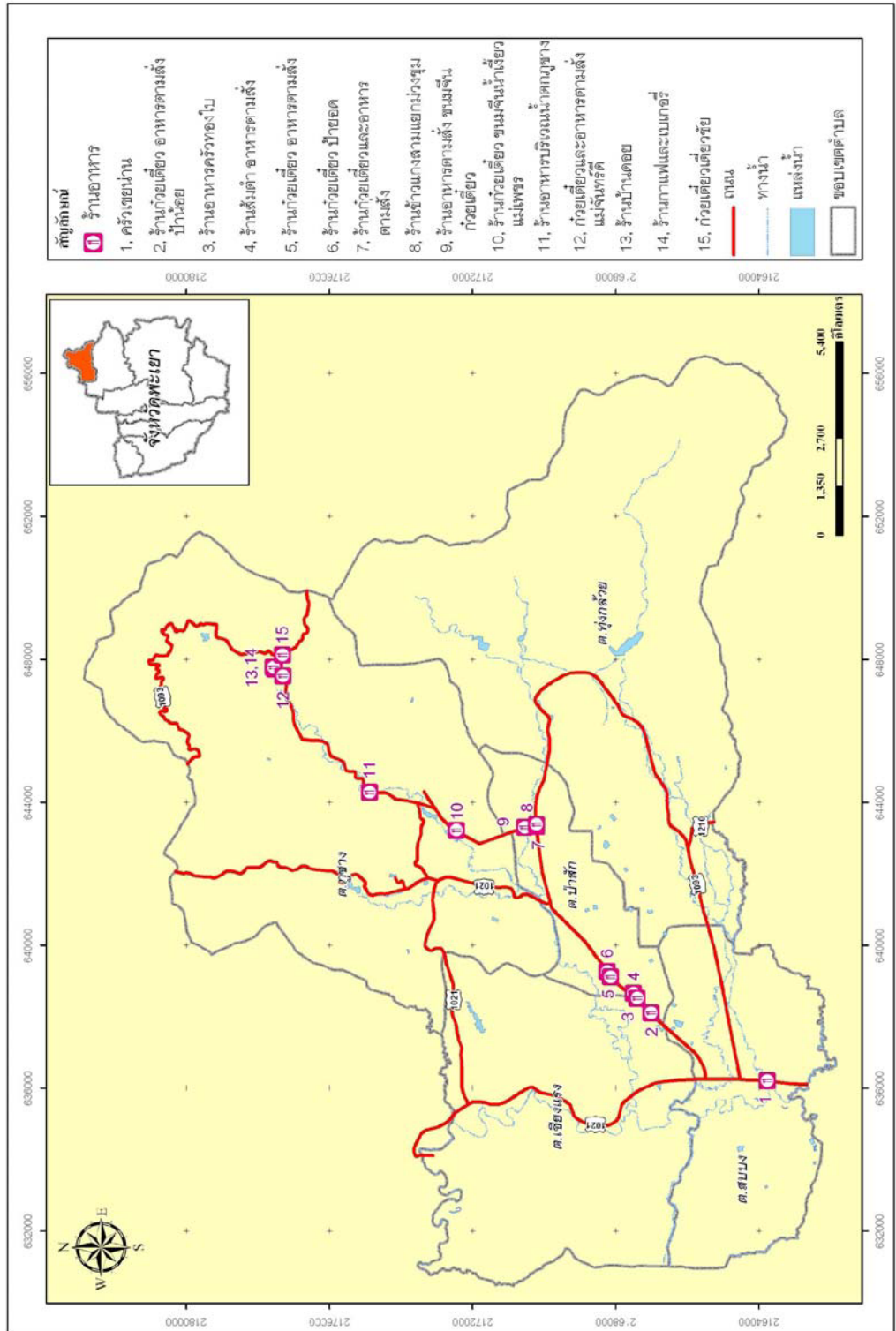
ร้านบ้านดอย กาแฟและของที่ระลึก

ร้านกาแฟบ้านดอยอยู่ในตัวบ้านฮวก เป็นร้านสไตล์ร่วมสมัย เป็นจุดน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวบริการกาแฟรสชาติดีและสินค้าทำมือ รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 20 คน

ร้านกาแฟและเบเกอรี่ ฟีน้อย

ร้านกาแฟฟีน้อย อยู่ในตัวบ้านฮวก จะเป็นร้านเน้นขายคนในหมู่บ้าน และนักท่องเที่ยว กาแฟรสชาติดี ราคาเครื่องดื่ม 15 - 20 บาท มีการอบเบเกอรี่ขายเอง ด้วยเตาที่เช่าจากกลุ่มอาชีพ แม่บ้านที่เลิกไปแล้ว ขนมปัง ราคาชิ้นละ 5 บาท เค้กราคาขึ้นอยู่กับขนาด

แผนที่ร้านอาหารในเส้นทางอ่างอุทงขาง - บ้านฮวก

2.5.2 ร้านจำหน่ายสินค้านานาชาติที่ระลึก

ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในบ้านฮวกมีทั้งหมด 9 ร้าน ส่วนใหญ่แล้วเป็นร้านที่จำหน่ายผ้าทอพื้นเมือง เสื้อผ้า กระเป๋า งานถักโครเช ซึ่งมีทั้งผ้าที่ทอในบ้านฮวก ผ้าที่ทอจากประเทศลาว และผ้าชาวเขาจากประเทศลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านฮวก คือ ผ้าทอเจ็ดสี

ร้านช่อลัดดาขายผ้า

ขายผ้าพื้นเมือง

ร้านดอยโตนงานมือ

ขายสินค้าทำมือ สินค้าพื้นเมืองประยุกต์

ร้านขายช่ออุ้งพ่อจำเนียร ผ้าเต็ม

ขายช่ออุ้ง

ร้านบ้านดอย กาแฟและของที่ระลึก
ขายกาแฟและสินค้าแฮนด์เมดที่ประยุกต์จาก
วัสดุงานฝีมือพื้นบ้าน

ร้านศักดาขายผ้าทอ
ขายผ้าพื้นเมือง และเป็นร้านค้าปลีกในตัว

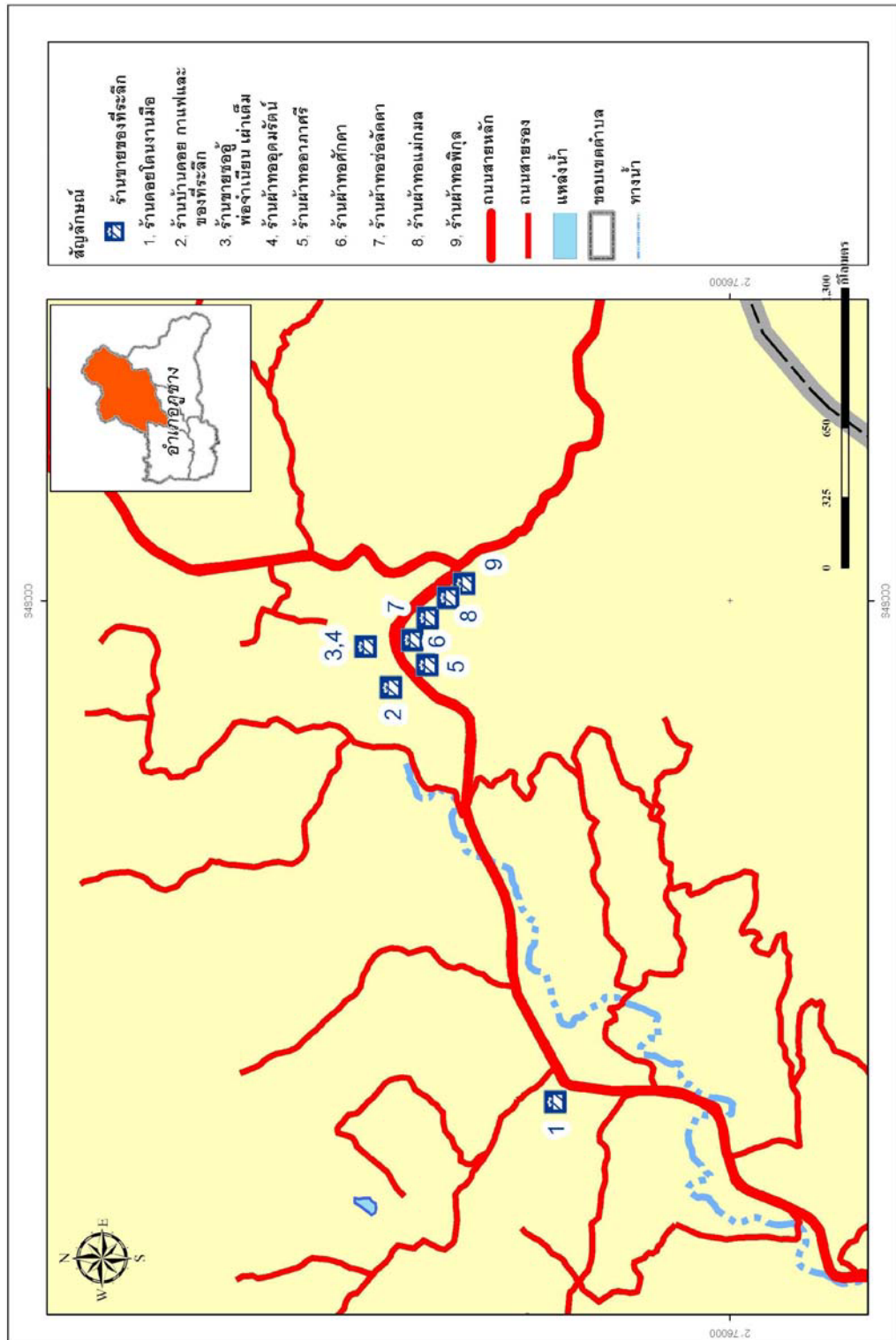
ร้านพิกุล
ขายผ้าทอ ตัดเย็บชุดผ้าพื้นเมืองประยุกต์

ร้านอภาศรีขายผ้า

จำหน่ายผ้าทอพื้นเมือง สินค้าแต่งบ้าน

แผนที่ร้านจำหน่ายของที่ระลึกในบริเวณ ตำบลอุซาง อำเภออุซาง จังหวัดพะเยา

2.5.3 ที่พักร

ที่พักที่มีให้บริการในบ้านฮวกโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโฮมสเตย์ คือการพักอยู่ในบ้านร่วมกับเจ้าของเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนบ้านฮวก บ้าน 1 หลังรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 1 - 5 คน โดยที่พักที่ให้บริการในบ้านฮวกมีทั้งหมด 12 หลัง ส่วนที่พักอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นลักษณะรีสอร์ท มีทั้งหมด 6 แห่ง

ลักษณะโฮมสเตย์ที่บ้านฮวก เป็นการเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักกับชาวบ้านเพื่อให้ได้สัมผัสวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านฮวกโดยตรง สัมผัสวัฒนธรรมการต้อนรับ อาหารการกิน ภาษาพูด และมิตรไมตรีตามแบบฉบับของคนบ้านฮวก ซึ่งเป็นจุดขายของกลุ่มโฮมสเตย์ และทางกลุ่มโฮมสเตย์ได้ผ่านการอบรมศึกษาดูงาน ด้านมาตรฐานการบริการและความสะอาด ได้รับใบรับรอง จำนวน 9 หลัง เป็นหลักประกันด้านมาตรฐานการบริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้าพัก อาทิ

อารีรีสอร์ท

บ้านพัก ราคาหลังละ 400 บาท ติดต่อเข้าพักได้ที่ พ่อหลวงวิรัตน์ 086 - 1150584

ดีแอลโฮมสเตย์

มี 4 ห้องพัก ราคา 280 บาท พักได้ห้องละ 2 คน ติดต่อเข้าพัก

โทร. 081 - 7683725 fax. 054 - 880551, 054 - 880547

โฮมสเตย์ พี่วุ้น

มี 2 ห้อง รองรับได้สูงสุด 5 - 6 คน

โฮมสเตย์ป่าใบ

มี 2 ห้อง พักได้ห้องละ 3 คน อาหารคืดหัวละ 50 บาท เป็นอาหารพื้นเมืองบ้านฮวกที่ทำกินอยู่ทุกวัน

โฮมสเตย์ทุ่งตาทอง

บ้านพักสำรอง 2 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท (พัสดม ห้องน้ำรวม)

บ้านพักสำรอง 1 หลัง ราคาหลังละ 250 บาท (พัสดม ห้องน้ำแยก)

บ้านพักพื้นเมือง 1 หลัง ราคาหลังละ 250 บาท (พักแบบโฮมสเตย์)

ที่พักบนเส้นทางท่องเที่ยว อำเภอภูซาง – บ้านฮวก

บ้านพักศรีจันทร์

เปิดเป็นบ้านพัก 3 หลัง เตี้ยงเตี้ยงห้องน้ำในตัว

รีสอร์ทบ้านสวนชมน้ำ

อยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

เฮือนไม้ไผ่รีสอร์ท (ธง145)

บริการห้องพัก เตี้ยงคู่ คั้นละ 800 บาท / 2 คน พัดลมเครื่องทำน้ำอุ่น ติดต่อ 086 - 0455123

ภูจินดารีสอร์ท (ธง146)

บริการห้องพักมี 8 ห้องพัก ราคา 500 บาท / 2 คน แอร์ พัดลม น้ำอุ่น มีร้านอาหารบริการ บริการเดินเท้า ราคา 350 บาท / 4 คน ราคา 250 บาท / 3 คน ติดต่อ 089 - 8358229

กันเองรีสอร์ท (ธง147)

บริการบ้านพัก รายเดือน 6,000 รายวัน 300 บาท พักได้ 2 - 4 คน มีทั้งหมด 6 หลัง ติดต่อ คุณพ่อสำราญ รวมสุข 089 - 5608712

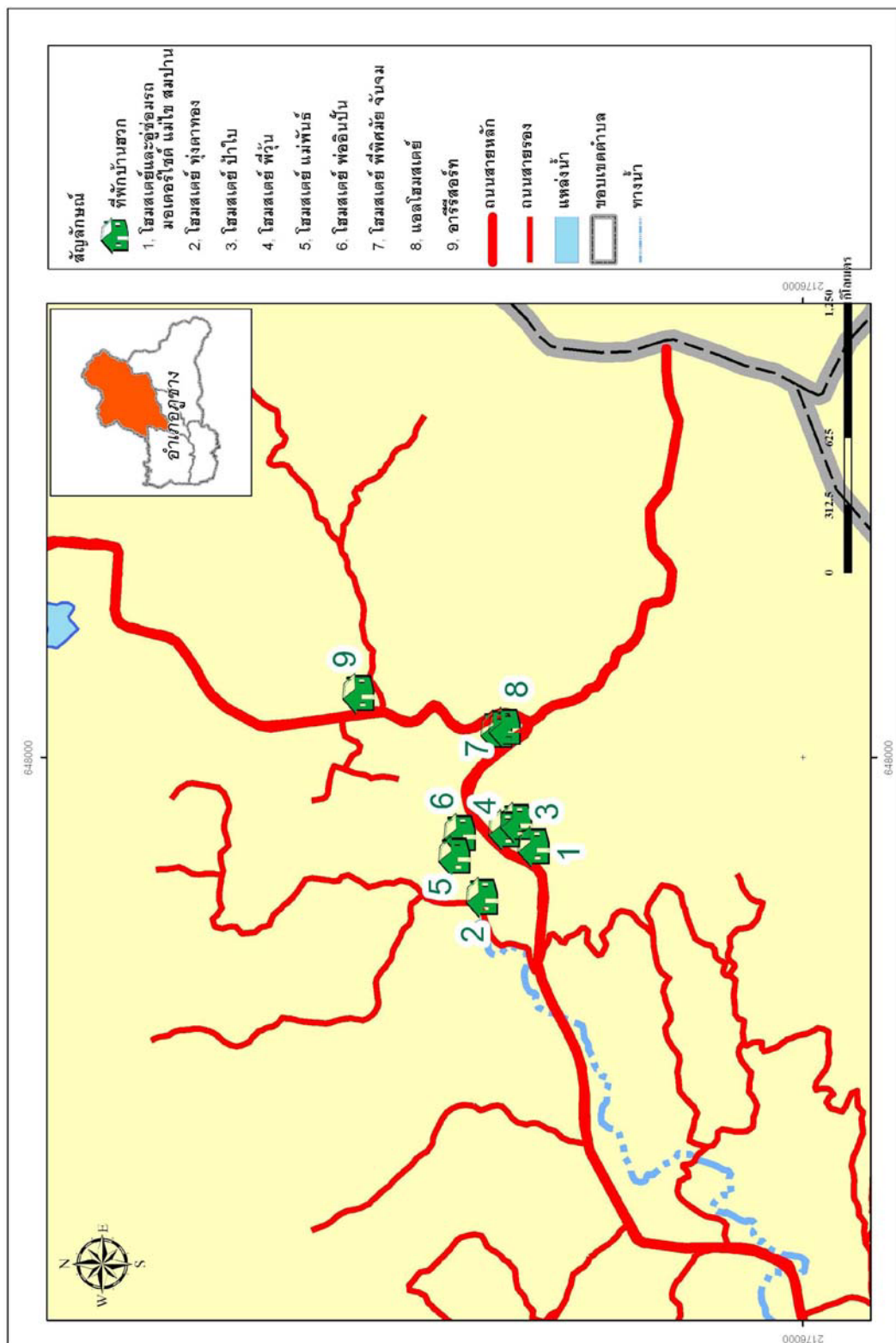
ภูเมืองแก้วรีสอร์ท (ธง149)

บริการห้องพัก มีทั้งหมด 7 ห้องพัก 1 ห้องพักได้ 2 คน ราคา 400 บาท แอร์ และน้ำอุ่น ราคา 300 บาท พัดลม มีอาหารจานเตี้ยงบริการ ติดต่อคุณวัชร มังคลาต 086 – 9176131 ,084 - 7418626

ภูซางเฮือนไทยรีสอร์ท

เป็นรีสอร์ทใหญ่ที่สุดในภูซาง ให้บริการบ้านพักเป็นหลังรวม 17 หลัง ร้านอาหาร ห้องจัดเลี้ยง ห้องคาราโอเกะ บริการนวดสปา ราคาห้องพักเตี้ยงเตี้ยง 400 บาท / 2 คน ราคาห้องพักเตี้ยงคู่ 500 บาท/พักไม่เกิน 4 คน บุฟเฟ้ หัวละ 60 บาท บริหารงานโดยคุณปรางณี กมลจิตรประภา 081 - 672202, 087 - 1778963

แผนที่พื้นที่ทำนุบำรุงบ้านสวน ตำบลคูข่าง อำเภอกูข่าง จังหวัดพะเยา

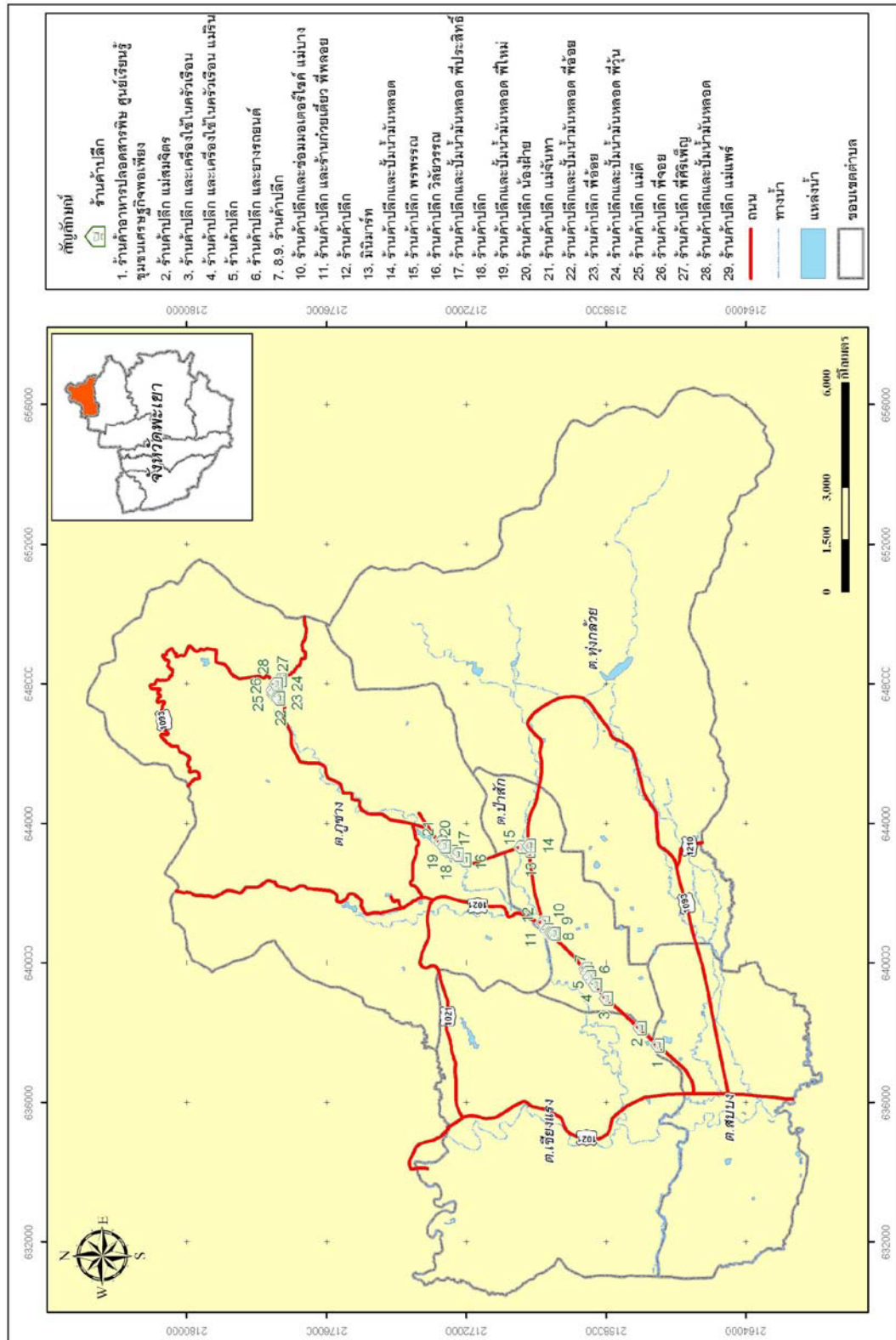

2.5.4 ร้านค้าปลีก

ร้านค้าปลีกหรือร้านขายของชำ โดยส่วนใหญ่แล้วจะขายของกินของใช้สำเร็จรูป ของใช้ในครัวเรือน บางร้านอาจมีเพิ่มในส่วนของอาหารสด ผักสด บางร้านเปิดขายก๋วยเตี๋ยวร่วมด้วย หรือบางร้านมีบริการปั้มน้ำมันขนาดเล็ก หรือที่คนในชุมชนเรียกว่า ปั้มน้ำมันหลอด ลูกค้าโดยส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน

แผนที่ร้านค้าปลีกในเส้นทางอำเภอภูซาง - บ้านสวก

2.5.5 สถานบริการน้ำมัน

สถานบริการน้ำมันในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก โดยเป็นสถานี LPG Unigas จำนวน 1 แห่ง และน้ำมัน 3 แห่ง

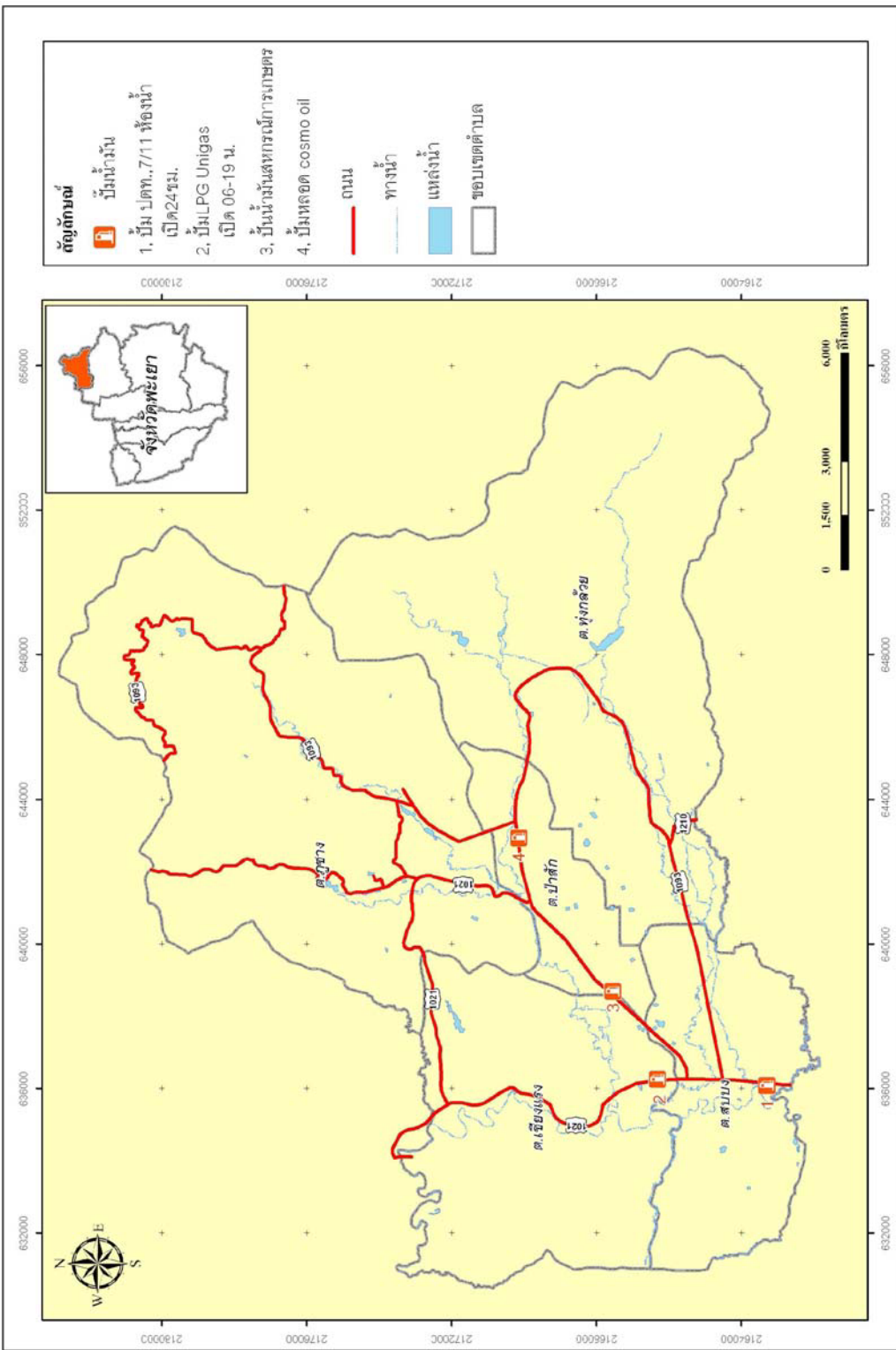
2.5.6 อุโมงค์มรณีย์และมอเตอร์ไซด์

อุโมงค์มรณีย์และมอเตอร์ไซด์ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมดจำนวน 14 แห่ง โดยปกติเปิดให้บริการในช่วงเวลา 08.00 – 17.00น. แต่ทั้งนี้ผู้ใช้บริการสามารถเรียกใช้บริการในช่วงเวลาฉุกเฉินได้

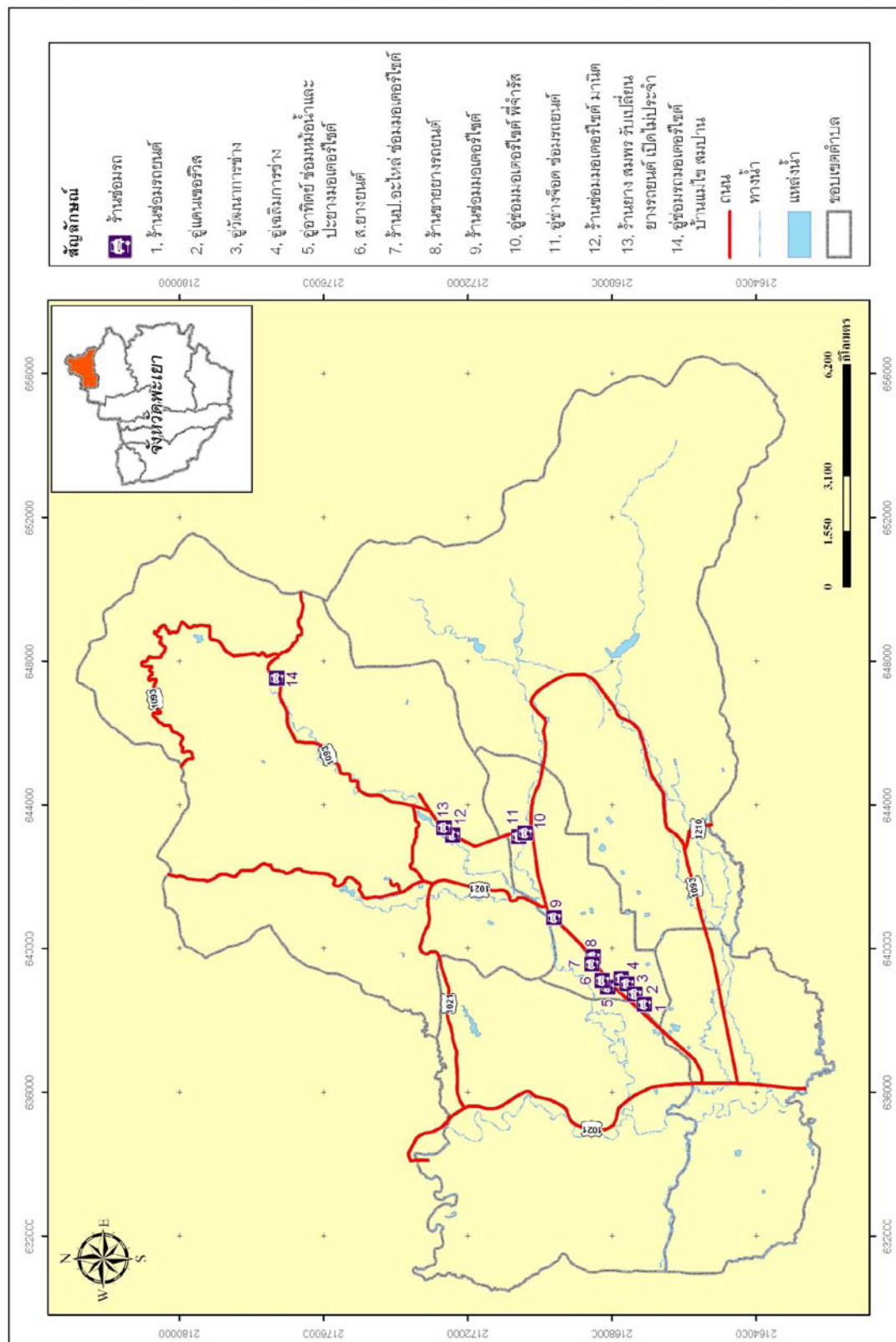
2.5.7 ร้านบริการอินเทอร์เน็ต

ร้านบริการอินเทอร์เน็ตในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมด 3 ร้าน เปิดบริการช่วงเวลา 08.00 – 21.00น.

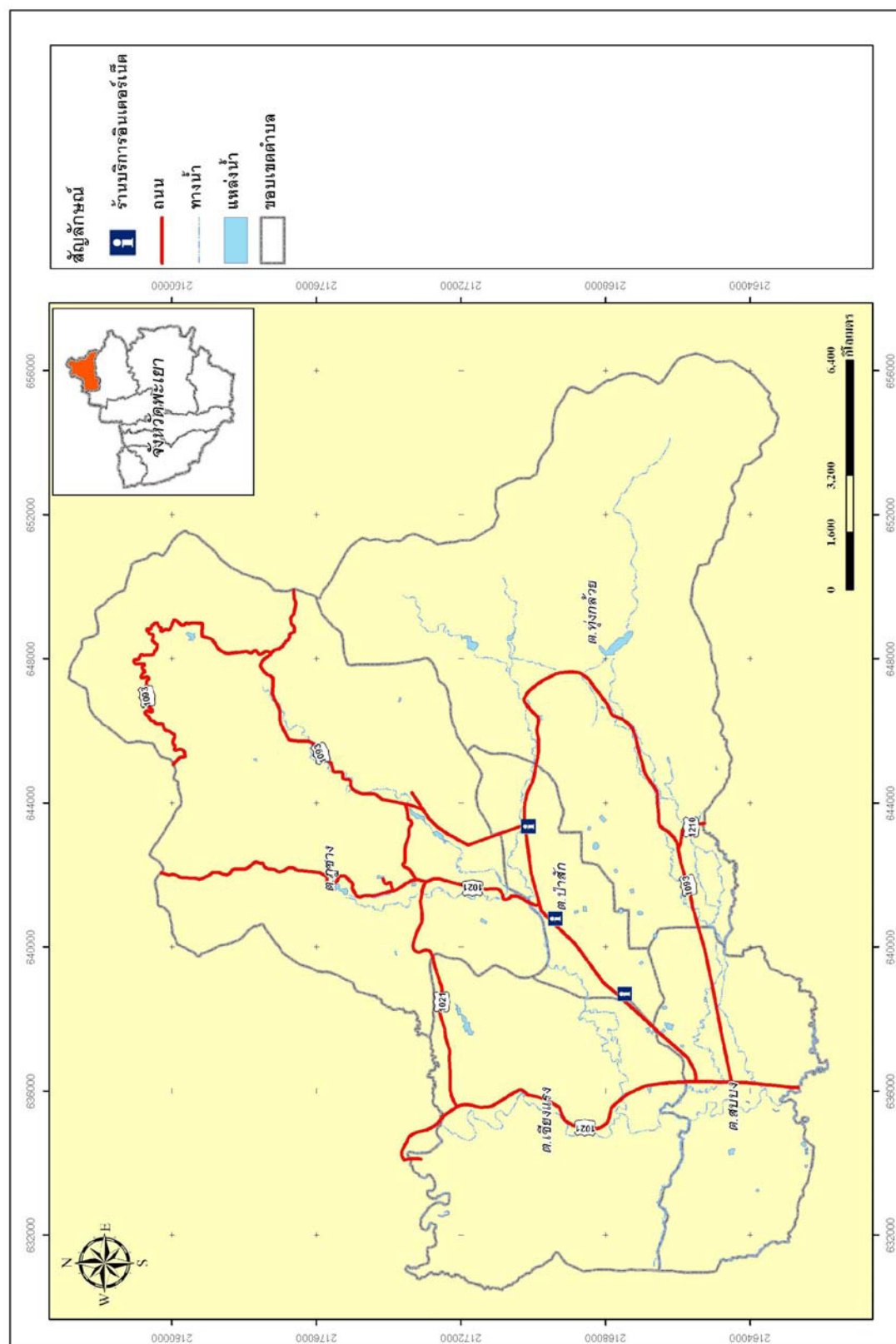
แผนที่บ้านใหม่ในเส้นทางอำเภอดุซง - บ้านหวก

แผนที่อยู่ซ่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์ในเส้นทางอำเภออุ้มผาง - บ้านสาว จังหวัดพะเยา

ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย - บ้านสวนจังหวัดพะเยา

2.5.8 การเข้าถึง

การเข้าถึงบ้านฮวกสามารถขั้บรถยนต์โดยใช้เส้นทางพะเยา – จุน – เชียงคำ – ภูซาง – บ้านฮวก หากเป็นการบริการรถสาธารณะที่ไปถึงบ้านฮวกสามารถต่อรถได้ที่อำเภอเชียงคำ ทั้งนี้มีเส้นทางเดินรถโดยสารกรีนบัส (รถเมล์เขียว) ที่ผ่าน อ.เชียงคำ มีสองสาย คือ 1) เชียงใหม่ - เชียงของ และ 2) เชียงใหม่ – เทิง ซึ่งรถทั้งสองสายนี้จอดรับผู้โดยสารที่สถานีขนส่งพะเยาด้วย ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจขึ้นรถ ณ จุดนี้ได้ และจากนั้นต่อรถรับจ้างจากเชียงคำไปยังบ้าน ฮวกอีกครั้ง โดยมีรับจ้างประจำทางป้ายเหลือง มีอยู่ทั้งหมด 24 คัน

บทที่ 3

พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณประกอบกัน สำหรับประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซาง หรือบ้านฮวก และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง อาทิ น้ำตกภูซาง อุทยานแห่งชาติภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 216 ชุด ทั้งนี้ ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต ประกอบกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลขณะที่นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต หรือห้องสนทนา หรือบล็อกที่กล่าวถึง การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ซึ่งมีผู้สนใจเข้ามาตั้งกระทู้ตอบคำถามในประเด็นนี้กันพอสมควร โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเปิดตัวเมืองชายแดนภูซางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา และมีสื่อหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวประชาสัมพันธ์

ส่วนระยะเวลาดำเนินการ คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2553 – มกราคม 2554 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว คณะผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติ คือ สถิติพรรณนาโดยมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณหาค่าร้อยละคือ ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีรายละเอียด มีเกณฑ์การแปลผลคือ 0 หมายถึง ไม่เลย/น้อยมาก 0.81 – 1.60 หมายถึง น้อย 1.67 – 2.40 หมายถึง ปานกลาง 2.41 – 3.20 หมายถึง มาก และ 3.21 – 4.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลการศึกษาจำแนกเป็น 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน
- ส่วนที่ 4 ความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน

การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา คือ ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 216 คน นั้นมีกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 42.6 เพศหญิง จำนวนร้อยละ 57.40 และอยู่ในช่วงอายุ 20 - 30 ปี (ผู้ใหญ่ตอนต้น)จำนวน 98คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมาคือ วัยรุ่น (14-19 ปี) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 วัยกลางคน (31-49 ปี) ร้อยละ 17.1 โดยเฉลี่ยแล้วมีอายุ 29 ปี และส่วนใหญ่อยู่

ในสถานภาพโสดจำนวน 154 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 71.3 รองลงมาได้แก่ สมรส จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 หม้าย จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 3.2 สำหรับระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 56.91 รองลงมาได้แก่ อนุปริญญาหรือ ปวส จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 22.2 ประถมศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ 3.7 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คิดเป็นร้อยละ 3.2 สำหรับอาชีพพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 31.0 รับราชการ จำนวน 41 คิดเป็นร้อยละ 19.0 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 40 คิดเป็นร้อยละ 18.5 เกษตรกร จำนวน 26 คิดเป็นร้อยละ 12.0 นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 11.6 นอกจากนั้นคือ อาชีพแม่บ้าน เกษียณอายุ ,ไม่มีงานทำ

ในด้านรายได้พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาทจำนวน 100 คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาคือ 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.2 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.0 รายได้ 20,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.1 และสูงกว่า 50,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 2.9 โดยเฉลี่ยมีรายได้อยู่ที่ 11,579.67 บาท

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมาคือ เชียงราย จำนวน 21 คิดเป็นร้อยละ 9.7 เชียงใหม่ ร้อยละ 7.4 แพร่ ร้อยละ 7.4 ลำพูน ร้อยละ 6.5 สุโขทัย ร้อยละ 5.6 ตาก ร้อยละ 4.2 อุตรดิตถ์ ร้อยละ 3.2 นครสวรรค์ ลำปาง ระยองเท่ากันคือ ร้อยละ 2.88 กรุงเทพมหานครและน่าน ร้อยละ 2.3 เลย ปทุมธานี และพิษณุโลก เท่ากันคือ ร้อยละ 1.9 สมุทรปราการ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ลพบุรีและสุราษฎร์ธานี มีจำนวน ร้อยละ 0.9 นอกจากนี้ยังมีจังหวัด ยะลา สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยภูมิและกำแพงเพชร ร้อยละ 0.5 รายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3.1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

n= 216		
ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	92	42.6
หญิง	124	57.4
อายุ		
14 - 19 ปี (วัยรุ่น)	44	22.3
20 – 30 ปี (วัยผู้ใหญ่ตอนต้น)	98	45.3
31 – 49 ปี (วัยกลางคน)	37	17.1
50 - 59 ปี (วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย)	32	15.1
60 ปีขึ้นไป (วัยชรา)	5	2.4
$\bar{X}$ = 29.91 SD = 11.38 Range = 15-64		

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	154	71.3
สมรส	50	23.1
หม้าย หย่า	7	3.2
อื่นๆ	2	.9
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	21	9.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	123	56.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	8	3.7
อนุปริญญา หรือ ปวส.	48	22.2
สูงกว่าปริญญาตรี	7	3.2
อาชีพ		
พนักงานบริษัทเอกชน	67	31.0
รับราชการ	41	19.0
ธุรกิจส่วนตัว	40	18.5
เกษตรกร	26	12.0
นักเรียน	25	11.6
แม่บ้าน	2	.9
อื่นๆ ได้แก่ เกษียณอายุ ,ไม่มีงานทำ	15	6.9
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	100	46.3
5,001 – 10,000 บาท	58	27.2
10,001 – 20,000 บาท	32	15.0
20,001 – 50,000 บาท	19	9.1
สูงกว่า 50,000 บาท	6	2.9
$\bar{X}$ = 11,579.67 SD = 29327.91 Range = 0-400,000		
จังหวัดที่อาศัยอยู่		
พะเยา	67	31.0
เชียงราย	21	9.7
เชียงใหม่	16	7.4
แพร่	16	7.4

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จังหวัด(ต่อ)		
ลำพูน	14	6.5
สุโขทัย	12	5.6
ตาก	9	4.2
อุดรดิตถ์	7	3.2
ลำปาง	6	2.8
นครสวรรค์	6	2.8
ระยอง	6	2.8
กรุงเทพมหานคร	5	2.3
น่าน	5	2.3
เลย	4	1.9
ปทุมธานี	4	1.9
พิษณุโลก	4	1.9
สมุทรปราการ	2	.9
เพชรบูรณ์	2	.9
นครราชสีมา	2	.9
ลพบุรี	2	.9
สุราษฎร์ธานี	1	.5
ยะลา	1	.5
สุพรรณบุรี	1	.5
ฉะเชิงเทรา	1	.5
ชัยภูมิ	1	.5
กำแพงเพชร	1	.5

3.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยทั้งหมดคือ 5 ครั้งต่อปี

สำหรับประสบการณ์ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยมา 172 คน คิดเป็นร้อยละ 79.6 ไม่เคยมาเยือน คิดเป็นร้อยละ 20.4

ลักษณะกลุ่มเดินทาง พบว่าส่วนใหญ่มาอยู่กับกลุ่มครอบครัว 82 คน คิดเป็นร้อยละ 38 อันดับ 2 คือ กลุ่มเพื่อน อันดับ 3 คือ กลุ่มคณะทำบุญ ทอดผ้าป่า อันดับ 4 กลุ่มครอบครัวและกลุ่มเพื่อน อันดับ 5 คือ เดินทางมาคนเดียว ทั้งนี้ยังพบข้อสังเกตขณะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ว่า กลุ่ม

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านฮวกนั้นมีกลุ่มที่สนใจในแนวทำบุญประกอบกับการได้ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยมีจำนวนมากถึงสิบคณะด้วยกัน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญในการทำตลาดต่อไป

เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็น เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวคือส่วนใหญ่การเดินทางมาเยือนจะมีเป้าหมายหลักคือ การได้ไปท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวบ้านฮวก น้ำตกภูซางจัดอยู่ในโปรแกรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง ส่วนการเป็นจุดหมายปลายทางหลัก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทาง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมืองชายแดนภูซางจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยว การคิดเป็นแค่ทางผ่านมีเพียงจำนวนร้อยละ 1.9 เท่านั้น สำหรับระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวคือ 2-3 วัน และมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 3,481.94 บาท

สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ จำนวน 85 คิดเป็นร้อยละ 39.4 อันดับ 2 คือ สื่ออินเทอร์เน็ตมีจำนวนมากถึงร้อยละ 24.5 รองลงมาตามลำดับได้แก่ ป้ายบอกทาง หนังสือวารสารท่องเที่ยว สื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และแผ่นพับโบชัวร์ ในยุคปัจจุบันสื่อที่ทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซางในวงกว้าง คือ การบอกต่อ แนะนำในแวดวงสังคมออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง จาก

<http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html> ดังนี้

“ความเดิมตอนที่แล้ว วันเสาร์ที่ 20 พ.ย.53 หลังจากทานอาหารเช้า และถ่ายภาพเก็บความทรงจำเรียบร้อยแล้ว ผมได้มีโอกาสคุยกับนักท่องเที่ยวท่านหนึ่งที่ภูลังกา รีสอร์ท เล่าเรื่องราวการเดินทางสู่กันฟัง จึงได้รับคำแนะนำว่า ให้ไปที่ "ภูซาง" ต่อด้วย "บ้านฮวก" ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ผมเคยได้รับคำแนะนำจากสมาชิกในห้อง Blueplanet แห่งนี้ ให้ไปเที่ยวบ้านฮวก ผมก็ยังลังเลใจอยู่ว่าจะไปดีหรือไม่ เพราะกลัวไปแล้วไม่มีอะไร และแผนการเดิมของผมคิดว่าจะกลับลงไปในอนที่เชียงคำแล้วหาเที่ยวแถว ๆ เชียงคำอย่างละเอียดตัดสินใจเปลี่ยนแผนที่ มุ่งหน้าสู่ อ.ภูซาง จ.พะเยา”

“ลืมบอกไปว่าหมู่บ้านแห่งนี้ ตั้งอยู่บนเส้นทางที่มุ่งหน้าสู่ภูชี้ฟ้า จ.เชียงราย ครับ ฉะนั้นใครมีแผนจะไปภูชี้ฟ้า อยากให้มาแวะที่หมู่บ้านแห่งนี้ดูนะครับ เดี่ยวจะเล่าให้ฟังว่าบ้านฮวกแห่งนี้มีอะไรบ้าง”

อีกกิโลเดียวครับจะถึงแล้ว "บ้านฮวก"

เมืองชายแดนภูซาง หรือ บ้านฮวกและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบโดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติภูซางในปัจจุบัน ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวในแวดวงสังคมออนไลน์กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่นิยมการถ่ายภาพ บันจอร์ยานเสือภูเขา กลุ่มนิยมนักท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ ฯลฯ เมื่อได้มีโอกาสมาเยือนนักท่องเที่ยวในสังคมออนไลน์ก็นำประสบการณ์การเดินทางมาเล่าสู่กันในบล็อกหรือห้องสนทนาของตน จนกลายเป็นกระแสการบอกต่อกันไป สิ่งที่ยืนยันได้ว่า บ้านฮวกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนภายนอกรู้จักกันแล้ว คือลำดับเมืองท่องเที่ยวที่คนเฝ้าฝันอยากจะมาเยือนในภาคเหนือ ปรากฏว่าคะแนนโหวตที่ได้รับจัดอยู่ในลำดับที่ 5 จาก <http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html>) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่นักท่องเที่ยว นักเดินทางนิยมเข้าไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

ตาราง 3.2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว

n = 216

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการเดินทางท่องเที่ยวต่อปี		
$\bar{X} = 6.20$ $SD = 5.85$ $Range = 1-40$		
ประสบการณ์ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว		
ไม่เคยมาเยือน	44	20.4
เคยมาเยือน	172	79.6
ลักษณะกลุ่มการเดินทางจำแนกตามความสัมพันธ์		
ครอบครัว	82	38.0
เพื่อน	59	27.3
ครอบครัวและเพื่อน	22	10.2
กลุ่มทำบุญ	53	24.5
ขนาดกลุ่มเดินทาง (จำนวนสมาชิกกลุ่มเดินทาง)		
เดินทางมาคนเดียว	32	14.8
2-5 คน	89	41.2
6-12 คน	73	33.7
13 – 35 คน	8	3.7
35- 70 คน	3	1.3
มากกว่า 70 คน	11	5.0
$\bar{X} = 17.66$ $SD = 51.99$ $Range = 1-250$		

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว		
เป็นจุดหมายปลายทางหลัก	39	18.1
เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง	155	71.8
เป็นจุดแวะพักระหว่างทางการเดินทาง	18	8.3
เป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น	4	1.9
สื่อที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง		
หนังสือพิมพ์	13	6.0
โทรทัศน์	9	4.2
วิทยุ	8	3.7
เพื่อน ญาติ หรือคนรู้จักแนะนำ	85	39.4
อินเทอร์เน็ต	53	24.5
หนังสือ วารสารทางการท่องเที่ยว	18	8.3
โบชัวร์ แผ่นพับ	3	1.4
ป้ายบอกทาง	23	10.6
ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางครั้งนี้		
1 วัน	42	19.4
2 วัน	52	24.1
3 วัน	79	36.6
4 วัน	36	16.7
5 วัน	6	2.8
6 วัน	1	.5
$\bar{X} = 2.60$ SD = 1.09 Range = 1-6		
ค่าใช้จ่าย		
$\bar{X} = 3,481.94$ SD = 4862.71 Range = 0-30,000		

เส้นทางการเดินทางของนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า เส้นทางการที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมักเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้

เส้นทางที่ 1 จาก อำเภอเชียงคำ อำเภอภูซาง แล้วไปภูชี้ฟ้า

เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวนิยมมากที่สุด โดยส่วนใหญ่แล้วมีเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางคือ ภูชี้ฟ้า และจากการสัมภาษณ์พบว่า นักท่องเที่ยวมักมาจากต่างจังหวัดเพื่อไปท่องเที่ยวยังภูชี้ฟ้า แล้วแวะเยือนแหล่งท่องเที่ยวรายทาง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคำ

เช่น วัดนันตาราม ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ วัดพระเจ้านั่งดิน อ.เชียงคำ จากนั้นเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยแวะเยือน น้ำตกภูซาง(น้ำตกอุ่น) บ้านฮวก จึงเดินทางต่อไปยังภูชี้ฟ้า

เส้นทางที่ 2 จากตัวเมืองเชียงราย อำเภอเทิง ภูชี้ฟ้า บ้านฮวก น้ำตกภูซาง อำเภอเชียงคำ

เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากเชียงราย แล้วไปท่องเที่ยวที่ภูชี้ฟ้า หลังจากนั้น ลงภูชี้ฟ้าทางบ้านฮวกแล้วแวะท่องเที่ยวที่บ้านฮวก น้ำตกภูซาง จากนั้นไปต่อยังอำเภอเชียงคำ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงอื่นๆ ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น ภูชมดาว ม่อนผาหม่น วัดบ้านฮวก วัดพระธาตุภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ บ้านสบบง(น้ำอ้อย) ยังไม่ได้รับการนิยมมากนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูล หรือสิ่งดึงดูดใจ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวจะรับรู้ได้เพียงป้ายบอกทางแต่ไม่ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆมีความน่าสนใจอย่างไร ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาด้านสื่อที่จะทำให้ผู้มาเยือนได้รับรู้ หรือบริการด้านสื่อความหมายต่างๆ

แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว

การศึกษาด้าน แรงจูงใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนออกเดินทางนั้น พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจด้านการได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติและได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่นในระดับมากที่สุด ส่วนในระดับมาก รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ การได้ทำบุญ อยากเป็นอิสระ มีโอกาสเรียนรู้ ศึกษา สภาพธรรมชาติ ความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว ได้หลีกเลี่ยงความจำเจจากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว ความภาคภูมิใจที่ได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ มีโอกาสหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมือง / แสวงหาความสงบ มีโอกาสพบปะ ผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้แสดงออกซึ่งความมีเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัยเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เสนอตามตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 3.3 ร้อยละและค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว

n= 216			
แรงจูงใจ	$\bar{X}$	SD	แปลค่า
1. ได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติ	3.47	0.64	มากที่สุด
2. ได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่น	3.22	0.91	มากที่สุด
3. การได้ทำบุญ	2.86	0.82	มาก

แรงจูงใจ	$\bar{X}$	SD	แปลค่า
4. อยากเป็นอิสระ	2.77	0.92	มาก
5. มีโอกาสเรียนรู้ ศึกษา สภาพธรรมชาติ	2.75	0.83	มาก
6. ความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว	2.73	1.01	มาก
7. ได้หลีกเลี่ยงความจำเจ จากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว	2.72	1.05	มาก
8. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว	2.69	0.99	มาก
9. ความภาคภูมิใจที่ได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ	2.68	1.00	มาก
10. มีโอกาสหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมือง / แสวงหาความสงบ	2.62	1.05	มาก
11. มีโอกาสพบปะ ผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น	2.59	0.84	มาก
12. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อน	2.49	0.95	มาก
13. ได้แสดงออกซึ่งความมีเอกลักษณ์ของตนเอง	2.49	0.99	มาก
14. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัยเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม	2.40	0.95	มาก
15. มีโอกาสผจญภัย เสี่ยงภัย ทำทาย	2.07	0.83	ปานกลาง
16. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคลที่ชื่นชอบ	1.69	1.23	ปานกลาง

3.3 ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน

เมืองชายแดนภูซาง มีสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลจากบันทึกการเดินทาง ความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนแล้วนำเสนอในสังคมออนไลน์ หรือสื่ออินเทอร์เน็ตต่างๆ อาทิเช่น www.hotsia.com www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E9996257/E9996257.html <http://www.gonorththailand.com/blog/2010/136> <http://www.thaitripdd.com/webboard/index.php?topic=3461.0> <http://www.lannabiketrip.com/webboard/viewtopic.php?t=4426&postdays=0&postorder=asc&start=0&sid=378d1a4b837166643bc694f2226a4eb9> <http://www.prachatai.com/journal/2010/11/31779> http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1289301629&grp_id=no&catid=09 <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=rinsayoyolive&month=04-04-2011&group=1&gblog=162>

ภาพประกอบการบรรยายของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนเมืองชายแดนภูซาง
(ที่มา <http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html>)

โดยสรุปพบว่าสิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิ่งดึงดูดใจ ดังต่อไปนี้

1. ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนสองแผ่นดิน การจำหน่ายของป่า ของพื้นเมือง ของแปลกที่หายากในเมืองใหญ่

"พะเยา" เป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) รวมระยะทางแนวชายแดนติดต่อกันทั้งสิ้นประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ติดกับอำเภอเชียงคำ 16 กิโลเมตร กิ่งอำเภอภูซาง 20 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีช่องทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับการค้าชายแดนซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนทั้งสองประเทศใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้า-ออก คือ "ก๊วก" บริเวณบ้านฮวก หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อดีตเมื่อปี 2537 ได้มีการเปิดจุดผ่อนปรนชายแดนที่ก๊วก บ้านฮวก เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้ติดต่อสื่อสารทำการค้าต่อกันและได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพภูมิทัศน์ในเวลาต่อมา บ้านฮวก คือ จุดทำการค้าชายแดนในขณะนี้ เป็นเพียงจุดผ่อนปรนยังไม่เป็นด่านถาวร ที่ผ่านมาไม่มีเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เป็นแนวร่วมในการดูแลจุดนี้เข้ามาประจำ ขณะนี้ทางกรมการผังเมืองได้วางโครงการจัดทำผังเมืองตลาดชายแดนบ้านฮวก เพื่อจัดระบบการค้า สถานที่ราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

ปัจจุบันประชาชนทั้งสองประเทศดำเนินการค้าขายภายใต้ข้อตกลงที่จังหวัดพะเยาและแขวงไชยบุรี สปป.ลาวทำการบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว จังหวัดพะเยา, สปป.ลาว-ไทย แขวงไชยบุรี เมื่อปี 2538 ทุกวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน จะมีการเปิดตลาดนัดชายแดนเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้าชายแดน มีประชาชนมาทำการค้าประมาณวันละ 600-700 คน ทำให้ประชาชนจาก สปป.ลาวต้องมารอทำบัตรผ่านแดนตั้งแต่วันที่ 05.00 น.

ภาพ บรรยากาศตลาดนัดชายแดนบ้านฮวกซึ่งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างพี่น้องไทย - ลาว

ตัวอย่างความประทับใจที่นักท่องเที่ยวได้บรรยายในสื่ออินเทอร์เน็ตจาก www.hotsia.com “วันนี้ผมตื่นแต่เช้าเพื่อที่จะมาเดินชมตลาดชายแดนบ้านฮวก ในช่วงเช้านั้นจะมีชาววังลงมาจากเขาจำนวนมากเพื่อจะมาซื้อของและขายของ ส่วนชาวลาวที่ต่อแถวทำบัตรเข้าไทยตั้งแต่เช้านั้น จะเปิดด่านให้เข้ามาไทยตอนแปดโมงครึ่ง ในช่วงเช้าที่ผมไปเดินเล่น ก็จะเจอแต่คนไทย และชาววังมาขายของเป็นส่วนใหญ่ ที่บ้านฮวกนี้อากาศดีตลอดทั้งปี ไม่มีร้อนจะเย็นสบายตลอดปี เช้าวันนี้ช่วงต้นเมษายน ถึงขั้นหนาวต้องใส่เสื้อกันหนาวกันเลยทีเดียวครับ”

ตลาดชายแดนบ้านฮวก

ตลาดชายแดนบ้านฮวก

ชาวม้งขายजूเสื่อ

ตลาดขายแดนบ้านฮวก

“เสน่ห์ของตลาดขายแดนบ้านฮวกที่ผมเห็นน่าจะเป็นของจากประเทศลาวที่เอามาขาย และของจากม้งที่นำมาขาย ซึ่งไม่ค่อยได้พบเห็นที่ไหนมาก่อน อย่างวันที่ผมไป ผมไปเจอ "जूเสื่อ" ซึ่งผู้ขายขายม้งนำวางขาย เป็นजूเสื่อตากแห้งนะครับ ไม่ใช่สดๆ ผมถามราคาเขาดูหากจำไม่ผิดก็หลายพันบาท เขาบอกว่าหายาก ส่วนใหญ่แล้วจะซื้อไปเพื่อตองยากินกันทั่วกันว่าสรรพคุณของजूเสื่อเนี่ยจะเพิ่มกำลังทางเพศ และนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เสือสูญพันธุ์ไปเรื่อยๆ”

เขี้ยวหมูป่า

จิ้งเสื่อ

เด็กม้งชายผักที่ตลาดขายแต่นบ้านฮวก

ชาวม้งมาขายของแต่เช้า

อีกอย่างที่ผมไปพบเขาที่บ้านฮวกคือ "ปางโบราณ" ปางเป็นสัตว์ป่าหายากอีกชนิดหนึ่ง ปางสามารถร่อนมาจากที่สูงได้เหมือนกระรอกบินที่ตัวโตๆ เมื่อพระอาทิตย์จะลับขอบฟ้า หรือ ยามโพล้เล้ ปางจะแสดงพฤติกรรมชวนสงสัยอย่างหนึ่ง คือ ปางจะออกมาจากที่หลบนอน แล้วห้อยตัวลงมา คล้ายค้างคาว โดยใช้เท้าหลังทั้งสองเกาะกิ่งไม้ แล้วทิ้งลำตัวห้อยลงมาในแนวดิ่ง ส่วนหัวและเท้าหน้าจะม้วนงอเข้าหาลำตัว (หากมองผิวเผินจะเหมือนค้างคาวแม่ไก่กำลังห้อยหัวมาก) พฤติกรรมนี้ยังหาข้อสรุปไม่ได้ชัดเจน ปางจะห้อยตัวเช่นนี้ไปจนกว่าแสงสุดท้ายจะลับขอบฟ้าไป